

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**JAN HUS A VÝZNAM JEHO OSOBNOSTI PRO PROCES
SBLIŽOVÁNÍ CÍRKVÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor:	Marie Homolková
Katedra:	Katedra teologie a filosofie
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Jandejsek
Studijní program:	Sociální práce
Studijní obor:	Pastorační a sociální práce
Udělovaný titul:	Bc
Rok odevzdání:	2007

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Jan Hus a význam jeho osobnosti pro proces sbližování církví napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

2. Souhlasím s tím, aby byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 11.6.2007

Marie Homolková

Název práce: Jan Hus a význam jeho osobnosti pro proces sbližování církví

Anotace:

Moje bakalářská práce se zabývá významem osobnosti Mistra Jana Husa pro současný proces sbližování církví. Jejím cílem je ukázat vývoj diskuse nad odkazem Jana Husa a na změnu náhledu na jeho osobu v průběhu dějinného vývoje. Zamýšlí se nad otázkou, zda je Jan Hus stále významnou osobností a zda může být námětem pro dialog v současné snaze o sbližování katolíků a nekatolíků.

Jan Hus byl významným knězem a kazatelem, který se celý život pokoušel o nápravu církve. Roku 1415 byl odsouzen a upálen jako kacíř. Jeho smrt se stala základem pro vznik husitského hnutí.

V polovině 19. století byl oživen zájem o Jana Husa, který byl v této době chápán jako symbol národa a vlastenectví. Na počátku 20. století je vyzdvihován jako kritik a odpůrce katolické církve. Nové vnímání Jana Husa přináší II. Vatikánský koncil. V následujících letech probíhají diskuse nad jednotlivými aspekty jeho života, díla a myšlenek. Jan Hus začíná být vnímán jako součást nejen protestantské, ale i katolické tradice.

V 90. letech se otevírají nové možnosti pro další vědecké zkoumání Husovy osobnosti. V roce 1993 proběhla konference v Bayreuthu, v následujících šesti letech intenzivně pracovala tzv. husovská komise. Její práce byla prezentována na Lateránském sympoziu v roce 1999, kde papež Jan Pavel II. vyjádřil lítost nad Husovou smrtí.

V současné době je Jan Hus chápán jako důležitá součást katolické i nekatolické tradice, jako důležité téma v procesu vzájemného sbližování křesťanů.

Klíčová slova: Jan Hus, ekumenismus, diskuse, sbližování církví, časopis Teologické texty, husovská komise, konference v Bayreuthu, Lateránské symposium

Title: John Huss and importance of his personality for the process of convergence churches

Anotation:

In my work I concentrate on the problem of the importance of Master John Huss for the contemporary process of convergence churches. My aim is to show the progress of the discussion about John Huss and the process of changing the thinking about him during the human history. I try to concentrate on the question whether John Huss is still the important personality and the subject for the dialogue during the contemporary effort to convergence Catholics and non-Catholics or not.

John Huss was an important priest and preacher who was trying to reform the church all his life. In 1415 John Huss was sentenced and burnt as a heretic. His death became the beginning of the Hussite movement.

In the middle of the 19th century the interest in John Huss was revived – he was considered to be the symbol of the Czech nation and patriotism. In the beginning of the 20th century John Huss was celebrated as a critic and antagonist of the Catholic church. The second Vatican council brought new comprehension of John Huss. During the following years many discussions about his life, writings and thoughts proceeded. John Huss began to be considered the part of the protestant and even catholic tradition.

In 1990s new possibilities for other scientific researches of Master's personality were appearing. In 1993 conference in Bayreuth took place and in following six years Huss's commission worked very intensively. Its researches was showed during Lateran symposium in 1999, the pope John Paul II. expressed a regret concerning Huss's death.

Nowadays John Huss is thought to be the important part of catholic and non-catholic tradition, he is thought to be the important theme in the process of convergence Christians.

Key words: John Huss, ecumenism, discussion, convergence churches, Theological texts magazine, Huss's commission, conference in Bayreuth, Lateran symposium.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce, Petru Janděskovi, za ochotu a pomoc při konzultování práce, za inspiraci a cenné rady při jejím vzniku a podíl na její závěrečné podobě.

Dále bych ráda poděkovala Martinu Vaňáčovi za zprostředkování materiálů a podnětné připomínky a náměty k tvorbě práce.

Obsah:

<u>ÚVOD</u>	8
<u>1. ŽIVOT JANA HUSA A POČÁTEK DISKUSE O JEHO ODKAZU</u>	10
<u>1.1. Základní údaje o životě Jana Husa</u>	10
<u>1.2. Hlavní myšlenky Husovy teologie</u>	12
1.1.1. Husovo učení o eucharistii.....	12
1.1.2. Husovo učení o církvi.....	15
<u>1.3. Vývoj pohledů na Jana Husa od poloviny 19. století do II. Vatikánského koncilu</u>	18
<u>2. VÝVOJ DISKUSE O JANU HUSOVI VE 2. POLOVINĚ 20. STOLETÍ</u>	20
<u>2.1. II. Vatikánský koncil</u>	21
<u>2.2. Vývoj diskuse v 60. – 80. letech a příspěvky významných teologů</u>	22
2.2.1. Paul de Vooght.....	22
2.2.2. Tomáš Špidlík.....	24
2.2.3. Radomír Malý.....	25
<u>2.3. Diskuse o Husovi v 80. letech v časopise Teologické texty</u>	25
2.3.1. Teologické texty č.11 a příspěvek Stefana Swiezawského.....	26
2.3.2. Teologické texty č.12.....	27
2.3.3. Teologické texty č.13 a příspěvek Tomáše Halíka.....	29
2.3.4. Teologické texty č.14 – 15.....	30
2.3.5. Teologické texty č.16 a iniciativa polského episkopátu.....	31
<u>2.4. Nový vývoj diskuse od počátku 90. let</u>	33
<u>2.5. Konference v Bayreuthu</u>	34
<u>2.6. Činnost husovské komise</u>	36
<u>2.7. Lateránské sympozium</u>	39
2.7.1. Průběh Lateránského sympozia.....	39
2.7.2. Závěrečné projevy Lateránského sympozia.....	41

2.7.3. Společné prohlášení Miloslava Vlka a Pavla Smetany.....	44
--	----

<u>3. HODNOCENÍ VÝVOJE DISKUSE O JANU HUSOVI A DALŠÍ VÝVOJ HUSOVSKÉ OTÁZKY.....</u>	46
<u>3.1. Hodnocení přínosu Paula de Vooghta a Stefana Swiezawského.....</u>	46
<u>3.2. Hodnocení diskuse v časopise Teologické texty.....</u>	47
<u>3.3. Shrnutí vývoje 90. let.....</u>	49
<u>3.4. Ohlasy a hodnocení Lateránského sympozia.....</u>	50
3.4.1. Jan Hus a téma odpuštění a smíření v církvi.....	53
<u>3.5. Další vývoj odkazu osobnosti Jana Husa.....</u>	54
3.5.1. Oslava svátku Husova dne jako připomenutí pro všechny křesťany.....	55
<u>ZÁVĚR.....</u>	57
Seznam literatury.....	59

ÚVOD

Svoji bakalářskou práci jsem se rozhodla věnovat významné historické osobnosti, českému reformátorovi a kazatelovi Mistru Janu Husovi.

Jan Hus je jednou z výrazných postav našich dějin. Jako kněz a univerzitní profesor se po celý život pokoušel prosazovat změny v katolické církvi, za svoje názory se dokonce rozhodl položit život. Jeho smrt se stala základem pro vznik husitského hnutí, jež mělo dopad na celou Evropu. Husovy snahy a myšlenky byly o sto let později využity dalšími reformátory jako podklad nového myšlenkového proudu, nazvaného reformace.

Husův význam tak nekončí jeho smrtí, upálením na kostnickém koncilu, ale jeho činy a učení tak promlouvají i do dalších staletí. Spory o to, zda byl Hus velkým reformátorem nebo naopak kacířem a heretikem se vedou napříč našimi dějinami, až do dnešních dnů. Jen stěží by se v naší historii našla další taková osoba, na níž by se ve zkratce projevila celá škála duchovního i politického života naší společnosti.

Jan Hus, jak už se to významným postavám dějin někdy stává, se stal jakýmsi symbolem, jehož postoje byly často využívány tak, jak vyhovovaly potřebám své doby. Jeho myšlenky si v různých dobách českých dějin přizpůsobovali politici i rozličné ideologické systémy tak, aby právě oni mohli čerpat z jeho odkazu a významu, promítat do něj své ideály.

Po mnoho desetiletí se rovněž vedly a vedou spory o tom, zda má být Hus rehabilitován a zproštěn z označení za heretika nebo zda heretikem opravdu byl. Snahy o rehabilitaci Jana Husa byly vždy důležitým tématem pro český národ, zejména v době hledání jeho národní identity. Tato otázka byla také významnou otázkou vymezení vztahu českého národa vůči katolické církvi a téma Jana Husa je často chápáno jako jedno z témat tento vztah problematizujících.

V neposlední řadě je osobnost Mistra Jana Husa chápána také jako kontroverzní postava ve vzájemném vztahu mezi katolíky a nekatolíky. V současné době, kdy se stále více rozvíjí proces ekumenického sblížení církví, je tak Husova osobnost a jeho význam pro obě tradice aktuálním tématem pro stranu katolickou i nekatolickou.

Téma mojí práce zní: „Jan Hus a význam jeho osobnosti pro proces sblížení církví.“

Jako cíl svojí práce jsem si stanovila popsat vývoj pohledů na Husovu osobnost od poloviny 19. století až do současnosti. Zaměřím se zejména na vývoj diskuse o odkazu Jana Husa tak, jak se rozvíjela po II. Vatikánském koncilu. Tuto diskusi chci popsat a zhodnotit její východiska.

Na základě jich bych se chtěla zamyslet se nad otázkou významu osobnosti Mistra Jana Husa v dnešní době pro katolíky i nekatolíky. Chtěla bych se zamyslet nad tím, jestli je Jan Hus pro obě tyto strany stále kontroverzní postavu a námětem vzájemného rozporu. Nebo zda může být svým významem a důležitostí pro obě tradice spíše námětem vzájemného dialogu a pokusu o sbližování.

Moje práce má tři kapitoly. V první kapitole uvedu několik základních údajů z Husova života a procesu na koncilu v Kostnici. Dále stručně zachytím základní myšlenky Husova učení. Ve druhé části první kapitoly stručně nastíním vývoj pohledů na Husovu osobnost ve 2. polovině 19. a v 1. polovině 20. století. Tato část slouží jako úvod pro stěžejní vývoj diskuse ve 2. polovině 20. století.

Ve druhé kapitole se budu věnovat vývoji diskuse nad osobností Mistra Jana Husa ve 2. polovině 20. století. Úvodním mezníkem je II. Vatikánský koncil. Podrobně se zaměřuji na diskusi nad Husovou osobností, která proběhla v 80. letech v samizdatových vydáních časopisu *Teologické texty*. Druhá část druhé kapitoly zachycuje vývoj názorů na Husa po roce 1989. Pokusím se zachytit odraz diskuse 80. let v následném vývoji let 90. a to především v činnosti husovské komise. Pokusím se také shrnout výsledky dvou významných symposií 90. let – konference v Bayreuthu v roce 1993 a Lateránského symposia v roce 1999.

Třetí a poslední kapitola je souhrnem celého vývoje diskuzí z druhé poloviny 20. století. Pokusím se zamyslet nad otázkou, zda je v současné době Husova postava stále kontroverzní. Dále se pokusím zamyslet nad otázkou, zda se podařilo výsledky diskusí z let 80. a 90. dostatečně využít pro život v křesťanských církvích a jaký může být další vývoj odkazu osobnosti Jana Husa.

1. ŽIVOT JANA HUSA A POČÁTEK DISKUSE O JEHO ODKAZU

1.1. Základní údaje o životě Jana Husa

Sepsat objektivní a nezaujatý pohled na život a dílo Mistra Jana Husa je úkolem velmi náročným. O zmapování jeho životních osudů i výklad jeho teologických názorů se pokoušelo velké množství našich i zahraničních badatelů, často se střídavým úspěchem. Pod nánosem staletých polopravd, mýtů a interpretací jednotlivých Husových myšlenek je velmi obtížné popsat objektivně život muže, který se stal tak významnou osobností naší národní historie.

U množství autorů často došlo k tomu, že jejich popis událostí se nakonec stal buď prokazováním Husovy hereze nebo naopak obhajobou jeho pravověrnosti.

Proto se ani já nebudu pouštět do tak nesnadného úkolu a omezím se pouze na uvedení základních životopisných údajů z Husova života. Tyto údaje sem uvádím proto, abych zachytila alespoň v několika bodech hlavní události Husova života. Ty jsou důležité, pokud máme pochopit základní myšlenky jeho učení a názorového vývoje.

- Jan Hus se narodil kolem roku 1370 v Husinci¹
- V roce 1396 se stal bakalářem teologie, o dva roky později začíná přednášet na univerzitě
- Roku 1400 byl Hus vysvěcen na kněze, od roku 1402 kázal v kapli Betlémské²
- Ve svých kázáních a ve svém učení navazoval na myšlenky anglického reformátora Johna Wyclifa
- 18.1.1409 král Václav IV. vydává dekret kutnohorský, kterým českému národu udělil na univerzitě 3 hlasy a ostatním národům 1. Zahraniční studenti a mistři opouštějí Prahu a Čechům a s nimi i Janu Husovi se na univerzitě otevírá větší prostor³

¹ KADLEC, *Přehled českých církevních dějin* 1, s.247

² KADLEC, *Přehled...*, s.248

³ KADLEC, *Přehled...*, s.251

- Roku 1409 se Jan Hus stal rektorem Karlovy univerzity⁴
- Roku 1409 pražský arcibiskup Zbyněk z Hazemburka vydal příkaz k vydání k Wyclifových knih a zakazuje šíření Wyclifova učení. Jan Hus čelí obžalobě z údajného rozšiřování a propagování Wyclifova učení⁵
- Roku 1410 byl Jan Hus předvolán před soud římské kurie, kam se však ze strachu o svůj život nedostavil. Kurie jej proto uvrhla do klatby
- Roku 1412 v Praze začíná tzv. odpustková aféra. Jan Hus prodej odpustků tvrdě kritizuje, dostává se tak do rozporu s králem a ztrácí jeho podporu⁶
- V červenci 1412 je Jan Hus kurií opět uvržen do klatby, která je tak zostřením klatby předchozí. V reakci na tento čin se Jan Hus odvolává ke Kristu, čímž upřednostňuje Krista nad zákony pozemskými
- V září 1412 je nad Prahou vyhlášen interdikt, někdy v říjnu 1412 Jan Hus odchází na český venkov⁷
- Na venkově pobývá na Kozím hrádku a na Krakovci. V této době se intenzivně věnuje především své literární a kazatelské činnosti
- Nejvýznamnějším Husovým dílem je jeho spis *De ecclesia* (O církvi). Mezi jeho další spisy patří např. Postila, O svatokupectví, Výklad Viery, Desatera a Páteře nebo O českém pravopise
- V listopadu 1414 Jan Hus přichází na koncil do Kostnice, kde chce obhajovat svoje učení ve svobodné teologické disputaci. Proto na koncil přichází dobrovolně. V tomto záměru jej podporoval i král Zikmund, který mu slíbil bezpečnost⁸
- Brzy po svém příchodu do Kostnice je však zatčen a uvržen do vězení
- 5.6. 1415 proběhlo úvodní zasedání koncilu v Husově záležitosti
- Intervencí krále Zikmunda je Husovi zařídáno veřejné slyšení, které proběhlo 7. a 8. 6. 1415. Bylo vybráno 39 článků, vybraných z Husova učení, které měl Jan Hus veřejně odvolat a slíbit učit jejich opak. To Jan Hus odmítl s odůvodněním, že řadu z těchto tvrzení neučil a kdyby je odpřisáhl, dopouštěl by se lži⁹

⁴ LAMBERT, *Středověká hereze*, s.438

⁵ KEJŘ, *Husův proces*, s.22-25

⁶ LAMBERT, *Středověká hereze*, s.438

⁷ KADLEC, *Přehled...*, s.254

⁸ KADLEC, *Přehled...*, s.254

⁹ KEJŘ, *Husův proces*, s.169

- 18.6. 1415 Husovi předloženo 30 článků, zredukovaných z původních 39, určených k odvolání. 20.6.1415 Hus možnost odvolání definitivně odmítá a tím i zamítá možnost svojí záchrany. Odmítá opět proto, že články považuje za překroučené a vytržené z kontextu a jejich odvoláním by se provinil proti svému přesvědčení¹⁰
- 6.7.1415 je Jan Hus předán světské moci, kterou je odsouzen a upálen jako kacíř
- Odsouzení Mistra Jana Husa a jeho upálení na koncilu v Kostnici zahájilo proces národního odporu, který vyvrcholil až husitskou revolucí

1.2. Hlavní myšlenky Husovy teologie

Druhá část první kapitoly se bude týkat vysvětlení některých ze základních myšlenek Husovy teologie. Budu se zabývat Husovou naukou o eucharistii a jeho naukou o církvi.

Tato dvě nejzásadnější Husova teologická témata jsem se rozhodla nastínit proto, že vývoj diskusí o Husovi ve druhé polovině 20. století se k těmto částem Husova učení opakovaně vrací. Proto jim věnuji větší pozornost.

1.2.1. Husovo učení o eucharistii

To, zda Jan Hus hlásal nebo nehlásal remanenci bylo vždy jednou z kontroverzních otázek, týkajících se Husovy osobnosti. Jan Hus byl v průběhu svého života několikrát nařčen z toho, že hlásá remanenci a konec konců byl to i jeden z důvodů jeho odsouzení na koncilu v Kostnici.

Husovo učení o eucharistii se v průběhu jeho života proměňovalo a vyvíjelo. Zabýval se jím již od doby svých vysokoškolských studií a pak v průběhu celého života. Na formování Husových názorů na eucharistii měli hlavní vliv anglický reformátor John Wyclif a Husův učitel a pozdější protivník Stanislav ze Znojma. Proto nejprve stručně uvedu základní znaky učení o eucharistii Johna Wyclifa a Stanislava ze Znojma a pak je dám o souvislosti s učením o eucharistii Mistra Jana Husa.

¹⁰ KEJŘ, *Husův proces*, s.171

Než začnu popisovat názory jednotlivých teologů k této nauce, je důležité krátce uvést, jak je chápán termín eucharistie. V průběhu bohoslužby při pronesení konsekračních slov dochází s chlebem a vínem, které jsou na oltáři, ke změně. Důsledkem této změny je, že chléb nazýváme tělem a víno krví Páně.¹¹

Názory teologů se rozcházejí na povahou této změny. Bylo vytvořeno mnoho různých pojetí, z nichž v souvislosti s Wyclifem, Stanislavem a Husem jsou důležitá pojetí tři:

1. změna spočívá v tzv. transsubstanciaci – při konsekraci dochází k reálné změně, kdy podstata chleba a vína je nahrazena podstatou těla a krve Kristovy.¹²
2. změna spočívá v tzv. konsubstanciaci – podle této nauky je po konsekraci pod akcidenty chleba přítomna dále substance chleba, ale zároveň je přítomna i substance těla Kristova. V tomto pojetí jsou tedy přítomny substance obě.
3. tzv. znaková nauka - podle této nauky je po konsekraci v posvěcené hostii přítomna pouze substance chleba. Chléb se však vyřčením konsekračních slov stává znakem Kristova těla.¹³

Remanenční nauka je každá teorie, podle které v hostii setrvává substance chleba i po konsekraci. Jak je ale z výše uvedeného patrné, míra odchýlení od učení transsubstanciacie může být různě vzdálená.

Povaha a ráz názorů Johna Wyclifa na téma eucharistie není dodnes ještě dokonale objasněna a prokázána. Je to způsobeno tím, že Wyclif svoje pojetí této nauky v průběhu života několikrát proměňoval a dále rozvíjel. Je však doložené, že v průběhu 70. let 14. století se John Wyclif rozešel s transsubstanciačním učením a začal učit remanenci. Problematičtější je otázka, jakou z verzí remanence podporoval.

V jeho spisech jsou důkazy příklonu k mírnější formě remanenční nauky, konsubstanciaci, i formulace radikálnější znakové nauky. Odborníci se shodují, že John Wyclif tak v průběhu života pravděpodobně došel přes preferování konsubstanciacie až po popření reálné prezence Krista v nauce znakové.¹⁴

Názory Johna Wyclifa ovlivnily učení Stanislava ze Znojma. Stanislav vyložil své pojetí eucharistické nauky v traktátu *De corpore Cristi*. Zdůrazňuje, že v otázce oltářní svátosti je důležité držet se věroučných rozhodnutí římské církve. K výkladu tvrzení, že konsekračními slovy se chléb a víno mění v tělo a krev Páně, což se nazývá *transsubstantiatio*, ale nabízí alternativu.

Podle Stanislavova výkladu je transsubstanciaci možno chápat tak, že po konsekraci se chléb změní v tělo, ale také, že nepřestane být chlebem. V podstatě jsou tak konsekrované hostii jistým způsobem přítomny substance dvě. Obě substance jsou pak

¹¹ SOUSEDÍK, *Učení...*,s.38

¹² POSPÍŠIL, *Konsubstanční a remanenční teorie..*

¹³ SOUSEDÍK, *Učení...*, s.38-39

¹⁴ SOUSEDÍK, *Učení...*,s.39-42

spojeny vzájemným participačním vztahem. Chléb považuje za *participans* (mající podíl) a tělo Páně za *participatum* (výsledek účastenství). Z hlediska priority je *participatum* ve vyšším postavení. Chléb tedy sice je přítomen, ale je ve stavu jakéhosi útlumu. Tímto detailem se tedy Stanislav více přibližuje ke transsubstanciaci a zároveň odmítá nauku znakovou.

Stanislavův postoj k tomuto tématu vyvolal reakci arcibiskupa, který nařídil vyšetření záležitosti a výslech Stanislava. Stanislav před vyšetřovací komisí prohlásil, že jeho traktát byl psán jako námět k disputaci a není ještě dokončen. V jeho budoucí druhé části, budou argumenty proti konsubstanciaci. Tuto část Stanislav skutečně doplnil, napsal obranu svého učení, ve které uvádí argumenty opačné a rozhoduje se pak pro nauku katolickou.¹⁵

Jan Hus ve svém pojetí remanenční nauky vycházel z učení Johna Wyclifa i svého učitele Stanislava ze Znojma. Jeho vyjádření k tematice remanence musíme rozdělit na dvě skupiny. Na Husovo působení kazatelské a na druhé straně na Husovu činnost odborně teologickou.

Jeho stanovisko odborně teologické se nachází pouze v jeho Lektuře ke čtyřem knihám Sentencí Petra Lombarda. Hus zde zastává názor, že v konsekrované hostii je přítomno tělo Páně a že tato změna se nazývá transsubstanciace.

Ve svých kázáních se tímto tématem zabývá častěji, poprvé v jednom z kázání z roku 1400 nebo 1401. Zde Hus posluchačům předkládá k věření přítomnost těla Páně v konsekrované hostii, přítomnost chleba pomíjí. Otázku, jak je to po konsekraci s chlebem, vidí Hus důležitou pro akademickou diskusi na půdě teologické fakulty, věřícím při kázání o tomto problému nemluví. Přiklání se však spíše k učení Stanislava.

Jakýkoliv typ učení o remanenci odmítal pražský arcibiskup Zbyněk z Hazemburka. Jeho prvním opatřením bylo vyšetřování Stanislava z učení o remanenci, které však skončilo v celku smířlivě. Protože se učení remanenci dál objevovalo, vydal roku 1408 arcibiskup dekret. V něm přikazoval kázat, že po konsekraci nezůstává ve svátosti podstata chleba a vína, ale jen tělo a krev Páně. To však bylo nepřijatelné nejen přímým stoupencům remanence, ale i těm, kteří zastávali stanovisko neutrality.

¹⁵ SOUSEDÍK, *Učení...*,s.42-47

Proti tomuto dekretu vydal Jan Hus traktát *De corpore Christi*.¹⁶ V něm uvedenými argumenty žádá a ponechání volného pole pro teologickou diskusi. Hlásá tedy prostor pro dialog o remanenční nauce, ne její uznání.

Tyto závěry formuluje Stanislav Sousedík ve své knize Učení o eucharistii v díle M. Jana Husa. Podle informací, které uvádí, můžeme říci, že sám Hus nikdy remanenci programově neučil. Jako teolog se ale k této otázce nikdy konkrétně nevyjádřil. Jako kazatel se obvykle omezoval na základní nauky, pro obě teorie shodné. Víme ale, že důrazně odmítal nauku znakovou.

Na druhé straně ale nemůžeme jasně říci, že by zastával stanovisko plně katolické. Protože stejně jako nikdy jasně nevyjádřil stanovisko remanenční, tak ani jasně nevyjádřil stanovisko církevní. Je ale pravdou, že při svých pozdějších kázáních několikrát naznačil, že remanenční nauka je mu o něco bližší.

Hus zastával stanovisko neutrality, ve kterém byl ovlivněn svým učitelem Stanislavem ze Znojma. Tato neutralita ale nevyjadřovala oficiální církevní stanovisko, v tomto pohledu tedy Husův postoj k eucharistii nebyl církevně pravověrný.¹⁷ Hus po celou dobu vystupoval ne pro uznání remanenční nauky, ale o možnost akademické teologické diskuse nad tímto tématem.

V současné době není Husovo učení v oblasti eucharistické nauky považováno za bludné. Kromě Stanislava Sousedíka se učením o eucharistii ve spojitosti s Husem zabývá i Ctirad V. Pospíšil. Poukazuje na to, že otázka eucharistie byla v době Husova života jedním ze stěžejních teologických témat. Rovněž se zabývá vztahem učení o eucharistii a eklesiologií, která je považována za spornější oblast Husovy teologie.¹⁸

1.2.2. Husovo učení o církvi

Učení o církvi je stěžejní částí Husovy teologie, především za učení o církvi byl také souzen na koncilu v Kostnici. Husovo pojetí církve je známé zejména díky jeho latinsky psanému spisu *De ecclesia* (O církvi). V tomto spise z roku 1413 Jan Hus popsal svoje představy o pojetí církve a o tom, co by se v tehdejší církvi mělo změnit. K výkladu

¹⁶ SOUSEDÍK, *Učení...*,s.48-52

¹⁷ SOUSEDÍK, *Učení...*,s.58-59

¹⁸ POSPÍŠIL, *Konsubstanční a remanenční teorie..*

jeho pojetí církve přiměly Husa vzniklé spisy jeho protivníků Stanislava ze Znojma a Štěpána z Pálče, na jejichž myšlenky Hus v tomto díle reaguje.¹⁹

Spis *De ecclesia* je rozdělen na dvě části:

1. část se nazývá dogmatická a zahrnuje 1.–11. kapitolu. Jan Hus v ní předkládá svůj pohled na církev
2. část se nazývá dogmaticko – polemická a zahrnuje 12.–23. kapitolu. Jan Hus v ní polemizuje s myšlenkami svých názorových odpůrců Stanislava ze Znojma a Štěpána z Pálče.²⁰

Hus ve svém pojetí církve navazuje na tradici reformního myšlení a také přebírá hodně z myšlenek Johna Wyclifa. To, nakolik Jan Hus přejal Wyclifovo učení a nakolik se od něj myšlenkově odchýlil je otázkou, kterou badatelé řeší po staletí.

Je faktem, že Jan Hus ve svém učení z Johna Wyclifa vycházel a některé jeho myšlenky částečně nebo úplně přebírá. Vychází při tom z Wyclifova stejnojmenného traktátu *De ecclesia*. V rámci mnohaletého vědeckého bádání nad touto otázkou ale bylo prokázáno, že Husovo učení je oproti Wyclifovi v některých bodech specifické. A to díky tomu, že vzniká v jiných podmínkách, různém historickém kontextu a reaguje na odlišné problémy.²¹

Jan Hus ve svém traktátu *De ecclesia* říká, že na konci světa bude církev rozdělena na dvě části – na předurčené a předzvěděné. Hlavním cílem Husova zájmu je církev spravedlivých, kam patří všichni předurčení. Předurčení jsou lidé, kteří mají milost předurčení k věčnému životu. Základem pro předurčení je víra, jejímž plodem jsou dobré skutky a následování Krista.

Dále se Jan Hus zabývá definováním pojmu církve. Obecná církev je podle něj pouze jedna, ale ta se dělí na tři části:

1. církev vítěznou – to jsou ti, co jsou v nebi
2. církev bojující – to, kteří bojují Kristův boj
3. církev spící – ti, co trpí v očistci

Církev je podle Husa mystickým tělem Kristovým, společností křesťanů, žijících v Boží milosti. Z této společnosti je možné vyloučit se smrtelným hříchem.

¹⁹ MOSKAL, *Husův traktát...*, s.113

²⁰ MOSKAL, *Husův traktát...*,s.115

²¹ HEROLD, *Hus a Wyclif...*,s.138

Jedním z hlavních bodů sporů mezi Husem a jeho odpůrci bylo právě vysvětlení pojmu mystického těla Kristova a tím i chápání církve. Pro Stanislava je tento pojem potvrzením svatosti a neomylnosti magisteria. Naproti tomu Hus vztahoval pojem mystické tělo Kristovo a tím i církev na lidi, kteří měli, mají a budou mít předurčení k věčnému životu. Církev nezavrhuje jako instituci, ale vnímá ji primárně jako společenství předurčených.

Hus si také v reakci na učení Stanislava ze Znojma pokládá otázku totožnosti římské a obecné církve. Hus odmítá chápání církve, jejíž hlavou je papež a tělem kardinálové. On sám říká, že hlavou církve je Kristus a tělem všichni předurčení. Hus poukazuje na to, že jedině Kristus může být základem církve, protože je její formální příčinou, povolává ji k existenci a vtiskuje jí milost. Papež je podle něj ten, kdo na zemi nejsvatěji a nejdokonaleji zastupuje Krista, není tedy hlavou církve. Papež není nad církví, ale v církvi, proto má i stejné povinnosti jako ostatní.²² Toto Husovo učení a jeho požadavky je třeba chápat v kontextu doby jeho vzniku. Tedy v době krize církve a papežského schizmatu, kdy se Hus snaží poukazovat a morální hodnoty, které by papež i kněží a preláti měli zastávat.

Hus, na rozdíl od Wyclifa, neodmítá majetek v rukou církve, ale požaduje omezení její světské moci a množství bohatství. Požaduje také návrat duchovních k jejich duchovním záležitostem, které byly potlačeny na úkor politických a mocenských ambicí. Zdůrazňuje duchovní a morální hodnoty, jejichž nositeli by měli být všichni kněží, biskupové i papež..

Církev má takovou autoritu, která je podmíněna věrností Bohu a Božím zákonům. Hus klade důraz na dodržování Božího zákona, který považuje za prvotní a důležitější než zákony pozemské, a také důraz na dodržování Písma, jako zdroje učení.

Dále říká, že ten, kdo je ve smrtelném hříchu, nemůže být pravým papežem, arcibiskupem, prelátem atd. Na rozdíl od Wyclifa církevní úkony takové osoby sice považuje za platné, ale ne za morálně správné.²³ Je důležité poslouchat duchovní a světské nadřízené, ale pouze pokud nejsou ve smrtelném hříchu a pokud jejich příkazy neodporují Božímu zákonu. Pokud se tak děje, tak věřící má právo takovéto příkazy neuposlechnout. I přes to, že Hus v této oblasti zmírňuje Wyclifovu radikalitu, byl tento jeho postoj považován i tak za velmi kontroverzní a naprosto nepřijatelný.

²² MOSKAL, *Husův traktát...*,s.115-122

²³ KEJŘ, *Husův proces*. s.171

V závěru je důležité podotknout, že Jan Hus napsal svůj traktát ze snahy o reformu tehdejšího stavu církve. Vystupoval proti přílišnému zdůrazňování úlohy papeže, kurie, kardinálů, církev vidí primárně jako společenství předurčených, jejichž hlavou je Kristus. Poukazuje také na nutnost morálního kreditu u duchovních. Mnohé z jeho myšlenek našly později odezvu v reformních církvích. Některé z jeho myšlenek jsou dnes vnímány jako základ k současnému modernímu pojetí církve po II. Vatikánském koncilu.

1.3. Vývoj pohledů na Jana Husa od poloviny 19. století do II. Vatikánského koncilu

Odkaz osobnosti českého kazatele Jana Husa se dostává do nového centra zájmu v polovině 19. století. V této době dochází k probouzení českého národního vědomí a také k šíření osvícenských myšlenek. Lidé se obrací proti po staletí vládnoucímu Rakousku, snaží se zdůrazňovat význam českého národa. Pro podpoření významu národa hledají postavy, symbolizující slavnou národní minulost.²⁴

Postava Jana Husa tak opět nabývá významu, jeho odkaz je chápán nacionalisticky a vlastenecky. Jan Hus je vnímán jako významná osobnost slavné národní historie, osobnost stojící proti katolicismu, proti šlechtě a církvi. V tomto období se také objevují první zmínky o možnosti revize Husova procesu na koncilu v Kostnici.

Počátek 20. století se nese v duchu snah historicky odpovědně prozkoumat období Husova života a následného období husitství. Český historik Jan Sedlák se snaží ve svém díle M. Jan Hus oddělit dvě základní skutečnosti – objektivní informace a subjektivní vnímání Husovy osobnosti. Snaží se tak vlastně poprvé přinést nezaujatý pohled na toto období a vytváří tak předpoklad pro spravedlivější přístup k této otázce.²⁵

Husovou osobností se v první polovině 20. století zabýval také Vlastmil Kybal, který je autorem díla Učení M. Jana Husi. Kybal úzce spolupracoval s životopiscem Václavem Novotným a společně také vyhráli v roce 1918 soutěž České akademie věd a umění za nejlepší spis o Husovi.²⁶

²⁴ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.84

²⁵ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

²⁶ KOTYK, *Spor o revizi...*,s.60

Roku 1918 po prohrané 1. světové válce zaniká Rakousko-Uherská monarchie. 28.10.1918 vzniká samostatná Československá republika. Historický odkaz osobnosti Jana Husa získává v nově se rodícím státě svoje významné místo.

Katolicismus, úzce spojený s dřívější monarchií, je podrobován silné kritice. Probíhá silná protikatolická agitace, vystižená politickým heslem „Pryč od Říma.“ Prezident Masaryk, jako dřívější kritik katolické církve, tuto atmosféru podporuje.²⁷

Katolická církev zaznamenává velký odliv věřících. 10. ledna 1920 je založena Církev československá (v 70. letech přejmenována na Církev československou husitskou). Ta postavila osobnost Jana Husa do čela své tradice a svoje působení zaštitila jeho odkazem. Den Husovy smrti, 6. července, je v roce 1925 uznán jako státní svátek a slouží jako den oslav a připomínky Husovy památky.

Osoba Jana Husa je tak v období dvacátých let 20. století chápána jako jeden ze symbolů nového československého národa, charakterizující jeho protikatolické smýšlení a národní odkaz.

Ve třicátých letech dochází k určité stabilizaci situace, stabilizuje se i situace v katolické církvi. Katolíci i evangelíci se sblíží a také získávají určitý vzájemný respekt v době 2. světové války, kdy se mnoho z nich angažuje v boji proti nacistické okupaci.

Nový význam a úhel pohledu získává Husova osoba v době nastupujícího komunismu. Komunistická strana Československa se k Husovi přihlásila už v období 1. republiky, plně jej ideologicky využila až po roce 1948. Jan Hus je chápán jako jakási národní ikona, první revolucionář, bojovník za spravedlivou společnost a odstranění chudoby. Je také opět prezentován jako bojovník proti katolické církvi. Marxistický historik Zdeněk Nejedlý podává Jana Husa jako apoštola třídního boje, který po jeho smrti vyústil až do pokusu utlačovaných přivodit násilnou změnu společenského řádu.²⁸

Jak je z výše zvedeného popisu patrné, Jan Hus je v období 2. poloviny 19. a 1. poloviny 20. století chápán především nacionalisticky a vlastenecky, v době 1. republiky výrazně protikatolicky a v době počátku komunismu jako revolucionář. Změny v náhledu na osobnost Jana Husa přináší období II. Vatikánského koncilu.

²⁷ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

²⁸ POLC, *Rehabilitovat Jana Husa?*,s.44

2. VÝVOJ DISKUSE O JANU HUSOVI VE 2. POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Ve druhé kapitole se budu zabývat vývojem diskuse o osobnosti Mistra Jana Husa. A to od období počátku 60. let, kdy tuto otázku na II. Vatikánském koncilu znovu oživil kardinál Beran.

V průběhu 80. let proběhla rovněž pro nás velmi významná diskuse a to na stránkách samizdatových Teologických textů. Byla uveřejněna v číslech 11 – 16 a zapojili se do ní naši přední teologové i běžní čtenáři tohoto časopisu. Protože Teologické texty byly vydávány jako časopis samizdatový, autoři svoje příspěvky vydávali anonymně nebo pod pseudonymy. U části textů, zejména těch významnějších, autory známe, u některých jsou však pro nás přispěvatelé neznámí.

V diskusi bylo vysloveno mnoho velmi podnětných myšlenek a názorů, které svoje další místo získaly v 90. letech. V první části této kapitoly se tedy pokusím zachytit vývoj diskusí a názorů, tak jak probíhal od II. Vatikánského koncilu, v průběhu 70. a zejména potom v průběhu 80. let v našem samizdatu.

Ve druhé části této kapitoly se zaměřím na vývoj husovské otázky po pádu komunistického režimu v roce 1989. Pokusím se navázat a zachytit návaznost na vývoj let 80. Mnoho otázek a témat, na které bylo poukázáno právě v letech 80., našlo svoji odezvu nebo hlubší zpracování v 90. letech.

Stěžejními tématy této části bude popis událostí na konferenci v Bayreuthu, která proběhla v roce 1993. Ta iniciovala vznik České husovské komise, která završila a prezentovala výsledky svojí činnosti na Lateránském sympoziu v roce 1999.

Ráda bych poukázala na to, že v celém vývoji názorů a postojů na osobnost Jana Husa je jistá kontinuita. Že myšlenka, vyjádřená kardinálem Beranem, našla svoji odezvu v příspěvcích dalších teologů. To se nesmazatelně promítlo do teologické diskuse v 80. letech. A tato diskuse se stala jistě významným základem a výchozím bodem pro teologické zkoumání v letech 90.

2.1. II. Vatikánský koncil

Novou možností zabývat se problematikou Jana Husa v celoevropském kontextu nabídla 60. léta. Ta jsou obdobím změn v celé společnosti a těmto proměnám se nevyhnula ani církve. Otevírají se možnosti k novému otevírání otázek a získávání náhledu v mnoha oblastech, začínají také snahy o ekumenický dialog mezi církvemi.

V duchu této atmosféry se nesl také II. Vatikánský koncil (1962 – 1965), který svolal papež Jan XXIII. Tento koncil se stal přelomovou událostí v církvi a patří k nejvýraznějším momentům, které určily směřování v římskokatolické církvi do celé druhé poloviny 20. století. Ve stěžejních otázkách, které si klade církve, koncil otevírá možnost k nové diskusi a k otevírání nových možností přístupu. To vše poprvé v tak širokých souvislostech ekumenického dialogu a otevřenosti k ostatním církvím.

Koncil se zabýval mnoha ožehavými otázkami historie katolické církve a rovněž se zabýval i osobností Jana Husa. O tomto tématu, mimo jiné, hovořil ve svém projevu český kardinál Josef Beran (1888 – 1969), jeden z nejvýznamnějších představitelů českého katolické církve té doby. Ten na koncilu vystoupil 20. září 1965 se svým projevem „O svobodě svědomí“, který pronesl v rámci projednávání textu Prohlášení o náboženské svobodě. V něm vyslovil požadavek rehabilitace Jana Husa jako kroku, který je nutný pro smíření tradic katolické a protikatolické.

Ve své řeči řekl:

„I v mé zemi katolická církve stále trpí pro to, co bylo v minulosti jejím jménem vykonáno proti svobodě svědomí, jako bylo v 15. století upálení kněze Jana Husa...Toto trauma brzdilo pokrok duchovního života a nepřátelům církve poskytovalo a poskytuje lacinou látku k námitkám. Tak nás tedy i dějiny napomínají, abychom na tomto koncilu zásadu náboženské svobody a svobody svědomí vyhlásili jasnými slovy a bez výhrad...Jestliže se tak stane,a to i v duchu pokání za hříchy v této věci páchané, mohutně vzroste mravní autorita naší církve k prospěchu národů..“²⁹

²⁹ KOTYK, *Spor o revizi Husova procesu*, s.93-94

2.2. Vývoj diskuse v 60. – 80. letech a příspěvky významných teologů

V období 70. a počátku 80. let vyšlo několik příspěvků, které se staly podnětem pro průběh dalších diskusí v letech 80. Tématu osobnosti Jana Husa se začínají věnovat jak čeští teologové, působící v cizině (př. Tomáš Špidlík), tak i badatelé zahraniční. Jejich články byly uveřejněny v časopisech *Via* a *Nový život*, později v časopisech *Teologické texty* a *Studie*. Některé z názorů, vyslovených v těchto příspěvcích podnítily významnou diskusi, která probíhala v 80. letech na stránkách českých samizdatových *Teologických textů*.³⁰ První z osobností s hlubokým zájmem o husovské téma byl belgičan Paul de Vooght.

2.2.1. Paul de Vooght

Belgický teolog, benediktin Paul de Vooght ve 30. letech pobýval v Břevnovské komunitě, kde se začal blíže zajímat o Husovu osobnost a jeho teologii. Na základě jeho vědeckého bádání zaznamenalo vnímání osobnosti Jana Husa velký posun. V roce 1960 vydal v Lovani dva svazky *L'Héresie de Jean Huss a Hussaina*, ve kterých prezentoval výsledky své práce.

V roce 1970 uveřejnil v časopise *Via* (č.1) svůj článek *Mistr Jan Hus v době ekumenismu*. V něm shrnul svoje zásadní myšlenky, ke kterým došel po mnohaletých výzkumech Husova díla. Část tohoto článku (asi ¼) byla znovu vydána v samizdatových *Teologických textech* č.12 jako příspěvek do souboru *Diskuse o Husovi*.

V úvodu svého textu v časopise *Via* de Vooght vyslovuje pobídku, zda by nebylo možné se ve světle nejnovějších prací pokusit se o Husovo ekumenické pochopení. Na příkladech se pokouší ukázat, že Hus byl dobrým katolickým knězem, důsledně plnícím své poslání. Naslouchal trpělivě svým věřícím, odmítal využití kalicha k přijímání laiků. Byl významným kazatelem a profesorem na univerzitě. Podle de Vooghta se Hus distancoval i od remanentní teorie a přidržoval se nauky o transsubstanciaci.³¹ I když de Vooght považuje Husa za pravověrného v učení o transsubstanciaci, tvrdí, že jeho učení nezůstalo plně katolické v oblasti pojetí církve. Dodává však, že tehdejší model církve a autorita papeže nebyla vyjasněna tak, jako dnes.

³⁰ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

³¹ DE VOOGHT, *Mistr Jan Hus...*,s.10-11

Jan Hus se odmítl podřídit autoritě koncilu a tak byl prohlášen za kacíře. Jako kacíř byl pak ze strany katolíků vnímán po staletí. Tento pohled je však podle de Vooghta zapotřebí opravit. De Vooght také připomíná chápání Husa ze strany nekatolíků. Ti jej často vnímali nejen jako světce, hlasatele evangelia a mučedníka, ale také jako symbol nenávisti k Římu a katolicismu, což je náhled podobně zkreslený, jako ten katolický.³²

Hus však, jak připomíná de Vooght, nebyl odpůrcem katolické církve. Byl jejím kritikem a snažil se změnit její zlořády. Zároveň ale církev miloval a chtěl žít podle evangelia. Byl katolickým knězem v pravém slova smyslu

Jan Hus prokázal svou úctu církvi i snahou hájit svoje názory na koncilu v Kostnici, kam dobrovolně přišel. Poukazuje právě na to, že Hus chtěl vést dialog. Ten se mu nezdařil, ale v rámci ekumenického sblížení je možný dnes.³³

V celém svém článku se Paul de Vooght snaží prokázat, že Jan Hus se ve svém učení neodchýlil od pravověrného učení katolické církve a nestal se tak heretikem. Na základě svých tvrzení dochází k názoru, že Jan Hus na koncilu v Kostnici nebyl odsouzen pro svoje věroučné odchylky od učení katolické církve, ale pro nešťastné vnější okolnosti, které z něj udělaly heretika.³⁴

V souladu se změnami v církvi, které nastaly po II. Vatikánském koncilu, považuje Paul de Vooght Jana Husa za myšlenkového předchůdce současné církve v jejím ekumenickém rozměru. „Dialog, k němuž chtěl Hus přimět kostnický koncil, se stal možným dnes. Skutečnost, že by k němu došlo a že by byl veden opravdu vážně, by byla pro mučedníka z r.1415 jediným skutečným triumfem, po jakém mohl kdy toužit.“³⁵

V následujícím čísle časopisu *Via*, (č.2), vyšla kritická odezva na de Vooghtův článek *Mistr Jan Hus v době ekumenismu*. Text K Husově věrouce napsal olomoucký profesor církevních dějin Bohumil Zlámal. Přináší v něm kritické poznámky k některým de Vooghtovým názorům.³⁶ Tento článek byl rovněž znovu otištěn v *Teologických textech* č.12. Byl stejně jako v časopise *Via* zařazen jako reakce na příspěvek Paula de Vooghta.

³² DE VOOGHT, *Mistr Jan Hus...*,s.12

³³ DE VOOGHT, *Mistr Jan Hus...*,s.13

³⁴ ZLÁMAL, *K Husově věrouce*,s.31

³⁵ DE VOOGHT, *Mistr Jan Hus...*,s.13

³⁶ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

Bohumil Zlámál připouští myšlenku, že z dnešního hlediska můžeme uznat, že Hus vnitřně nebyl daleko od církve. Podle de Vooghta žádal Hus totéž, co dnes II. Vatikánský koncil. Zlámál považuje de Vooghtovy vývody za důležité pro současnou dobu. Přes to ale poukazuje na některé nezodpovězené otázky. Např. proč Hus nebyl schopen obhájit svoje dogmatické formulace nebo zda byl opravdu pevný ve všech svých názorech a přesvědčeních.

Bohumil Zlámál dochází k názoru, že Husovou smrtí je vinna tehdejší doba, ne věroučná autorita církve. Souhlasí s tím, že věroučná část Husova života by mohla být chápána v souladu s konstitucí Lumen Gentium. Podle něj je třeba najít největší překážku mezi Husem a katolíky a k ní soustředit úsilí o vyřešení.³⁷

Knihy belgického teologa Paula de Vooghta ze 60. let a následné články z let 70., jsou považovány za jeden ze základů pro obnovení zájmu o husovské téma. I přes to, že de Vooghtovy názory byly často podrobeny kritice, jsou všeobecně vnímány jako vědecky podnětné. A především velmi významné právě jako jistý „odrazový můstek“ pro další úvahy a debaty.

2.2.2. Tomáš Špidlík

Na počátku 80. let do diskuse nad tímto tématem přispěla velice významná osobnost katolické církve. Byl jím český kardinál Tomáš Špidlík. V časopise *Nový život*, vydávaný Římem, vyšel v roce 1982 jeho článek s názvem *Palčivá otázka českého ekumenismu*. Tento článek byl znovu vydán v samizdatových *Teologických textech* č.9, z roku 1984.³⁸

Kardinál Špidlík říká, že potřeba ekumenismu vzniká z pocitu rozdělenosti mezi křesťany. Velkým „balvanem“ českých dějin, který výraznou měrou tuto rozdělenost způsobuje, je právě osoba Jana Husa a jeho osud.

Tomáš Špidlík ve svém článku referuje o sympoziu, které uspořádala římská křesťanská akademie v Brixenu 10. a 11. září 1981. Téma sympozia znělo: *Mistr Jan Hus, jeho osoba a jeho nový význam*. Kardinál Špidlík považuje za významné, že na tomto sympoziu se sešly významné osobnosti z různých oborů, a také různých náboženských postojů a diskuse tak mohla být vedena v ryze ekumenickém duchu. Husova otázka byla rozebírána z pohledu historického – čím může být jeho osobnost

³⁷ ZLÁMAL, *K Husově věrouce*,s.31

³⁸ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

zajímavá a čím může být přínosná v době současné. Dále nebylo opomenuto jistě zajímavé téma, a to Husův přínos v oblasti filologické – Husův vliv na vývoj tehdejší češtiny, jeho kázání a jeho spisy, napsané v českém jazyce. Byla řešena i oblast teologická a to zejména Husova propojenost s učením Wyclifovým.

V závěru svého článku kardinál Špidlík shrnuje svůj postoj k Husovi. Říká, že Hus je po dobu staletí vnímán jako někdo, kým nikdy nebyl, jsou mu přisuzovány myšlenky a postoje, které nikdy nezastával. Tyto nesprávné výklady a dezinterpretace mají vliv na vnímání katolíků a evangelíků a na to, že mezi nimi panuje v této oblasti napětí. Špidlík říká, že Husovo téma se má vrátit na pole náboženské, pak bude toto téma zajímavé pro všechny křesťany různých církví a tato náboženská témata se pro ně mohou stát námětem dialogu.³⁹

2.2.3. Radomír Malý

V Teologických textech č.9 vyšel kromě znovuvydaného článku Tomáše Špidlíka i velmi významný článek Radomíra Malého. Ten zde pod pseudonymem Eremita vydal příspěvek O smyslu českých dějin tentokrát ekumenicky.⁴⁰ Tento text byl opět přetištěním textu původního, který stejně jako Špidlíkův vyšel v roce 1982 v časopise Nový život v Římě. Autor v něm vyjadřuje myšlenku, že naše minulost je minulostí křesťanskou. Obě tradice v rámci křesťanství na sebe navazují a doplňují se.

„ Postava Husova, která byla dosud jablkem sváru mezi katolíky a stoupenci reformace, nechť je pojítkem obou. Hus také vyšel z katolicismu a za katolíka se považoval. Svoboda svědomí, za niž položil život, je hodnotou univerzální, i k ní se dnes hlásí jak katolíci, tak protestanté.“⁴¹

2.3. Diskuse o Husovi v 80. letech v časopise Teologické texty

Samizdatový časopis Teologické texty byl v době minulého režimu jedním z mála tiskovin, kde se teologové, historikové a další odborníci mohli svobodně zamýšlet a vyjadřovat k významným teologickým tématům tehdejší doby. Většinou pod pseudonymy zde publikovali svoje postřehy a názory, které nemohli vyjádřit v oficiálním tisku. Byly zde také vydávány texty českých i zahraničních teologů,

³⁹ ŠPIDLÍK, *Palčivá otázka...*,s.35-36

⁴⁰ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

⁴¹ MALÝ, *O smyslu českých dějin...*,s.34

působících v cizině. Nad husovským tématem proběhla v rámci Teologických textů souvislá a poměrně obsáhlá diskuse v číslech 11 – 16.

2.3.1. Teologické texty č.11 a příspěvek Stefana Swiezawského

Diskusi otevřel článek polského profesora dějin filosofie Stefana Swiezawského: Jan Hus – heretik nebo předchůdce Druhého vatikánského koncilu? Tento článek vyšel původně 9.2.1986 v polském časopise Tygodnik powszechny. V Teologických textech č. 11 byl vydán česky o pět měsíců později.⁴²

Stefan Swiezawski byl polským filosofem, profesorem Katolické univerzity v Lublinu, a blíže se zabýval dějinami filosofie 15. století. Díky studiu tohoto časového období se seznámil s Husovým dílem. K bližšímu zájmu o tuto osobnost ho také inspiroval jeho přítel, papež Jan Pavel II. Podle Swiezawského je Husova problematika stále kamenem úrazu pro navázání bližších vztahů mezi českým národem a katolickou církví. Hlavním mottem Swiezawského článku je snaha popsat Husa jako osobu s hlubokým zájmem o obnovu církve a díky jeho názorům jako předchůdce tezí, schválených na II. Vatikánském koncilu.

Poukazuje na fakt, že ve světle změn II. Vatikánského koncilu je třeba revidovat řadu církevních odsouzení a zákazů, což se týká i osobnosti Mistra Jana Husa. Připomíná, že už v roce 1965 polský biskup Rechowicz hovořil o možnosti revize kostnického procesu s Husem.⁴³ Také opakovaně zdůrazňuje sympatie Poláků vůči Husovi, které projevíli v době koncilu i po jeho smrti.

Podle Swiezawského se Jan Hus úzce zajímal o čistotu křesťanství a katolické církve. Chtěl, aby se církev přizpůsobila požadavkům evangelia a aby byly odstraněny její negativní atributy. Husova snaha se děje v období nově se krystalizující ekleziologie.⁴⁴ Podle Swiezawského je nutné provést další důkladné bádání, které by hlouběji analyzovalo Husovy myšlenky. Toto bádání je třeba pro konečné zodpovězení otázky, zda Husovy názory byly heretické.

On sám dochází k názoru, že Jan Hus herezi nehlásal, i přes to, že některé svoje názory formuloval radikálně. Nepovažuje je však za bludné. Poukazuje na to, že i u největších teologů se najdou názory, které dnes můžeme za bludné považovat.⁴⁵

⁴² MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

⁴³ SWIEZAWSKI, *Jan Hus-heretik...*,s.20

⁴⁴ SWIEZAWSKI, *Jan Hus-heretik...*,s.23

⁴⁵ SWIEZAWSKI, *Jan Hus-heretik...*,s.24

V závěru článku říká: „Jeho teze týkající se církve, za něž vytrpěl krutou smrt, se kryjí s hlavními směrnicemi ekleziologie, vyhlášené Druhým vatikánským koncilem... Zdá se tedy, že je požadavkem spravedlnosti, aby se Sv. otec rozhodl zahájit revizi procesu, kterým byl Hus na koncilu v Kostnici odsouzen, a očistil tu velikou mučednickou postavu od nespravedlivých obvinění.“⁴⁶

V tomtéž čísle autor pod pseudonymem Quis, pseudonym teologa a vydavatele Teologických textů Oto Mádra, reaguje na Swiezawského článek svým příspěvkem s názvem Náš Mistr Jan Hus. Význam příspěvků Swiezawského i de Vooghta vidí v tom, že v době po II. Vatikánském koncilu znovu oživil zájem o tematiku Jana Husa. Podle autora je ale Husův problém podstatně složitější, než jak jej vnímají de Vooght i Swiezawski.

Autor celé husovské téma vidí jak možnost započetí ozdravného procesu hledání pravdy a to o dějinách i pravdy v nás, sobě samých. Úlohu katolíků vidí v započetí tohoto ozdravného procesu. Připomíná, že došlo již k prvním krokům, jako např. důležitá monografie Jana Sedláka o Janu Husovi nebo vystoupení kardinála Berana na II. Vatikánském koncilu. V závěru autor uvádí důležitou myšlenku. A to, že největší a nejpodstatnější část úkolu neleží na bedrech historiků a teologů, ale že je dána všem křesťanům. Je třeba dorůst k pravdě i v osobnosti Jana Husa.⁴⁷

„Snad dokážeme Husa prostě vymanit ze zajetí tehdejších i pozdějších účelových zapojení a vrátit ho do oblasti víry a mravů, o niž mu jediné šlo: tak to navrhuje český bratr Lochman a katolík Špidlík. Proč bychom se nesešli u Husa všichni, jimž leží na srdci Kristova věc stejně upřímně jako jemu?“⁴⁸

Posledním příspěvkem k Husovi byl v tomto čísle v části Fórum-Korespondence s Římem, uveřejněný dopis M. Holubové. Šlo o žádost o rehabilitaci Jana Husa, zaslanou papeži do Říma. V dopise se uvádí, že lidé mají v sobě nedůvěru k Římu a jedním z důvodů této nedůvěry je právě Jan Hus. Jeho rehabilitace by mohla tuto nedůvěru odstranit.⁴⁹

2.3.2. Teologické texty č.12

V Teologických textech č. 12 se po prvních podnětech naplno rozvinula diskuse o Husovi. Jako první dva články byly přetištěny část textu Paula de Vooghta Mistr Jan

⁴⁶ SWIEZAWSKI, *Jan Hus. heretik...*,s.24

⁴⁷ MÁDR, *Náš Mistr Jan Hus*,s.26-27

⁴⁸ MÁDR, *Náš Mistr Jan Hus*,s.28

⁴⁹ *Korespondence s Římem*,s.31-32

Hus v době ekumenismu z časopisu *Via* a kritická reakce Bohumila Zlámala v článku k Husově věrouce z téhož časopisu. Těmito dvěma články jsem se zabývala již výše.

K těmto textům bylo přidáno tzv. 5 současných názorů – tedy 5 příspěvků do diskuse. Příspěvky jsou velmi různorodé a zachycují různé názory jednotlivých pisatelů. Jsou přínosné právě tím, že ukazují často až diametrálně odlišný pohled na celé téma. Shodují se však v jedné věci – požadují další odborné teologické i historické zpracování.

První příspěvek se vůči Swiezawského názorům staví spíše negativně. Vyjadřuje názor, že širší publikace Swiezawského názorů vyvolá spíše zmatek a není tak celkově prospěšná. Prokazovat Husovu pravověrnost, jak to dělá Swiezawski, považuje za nemožné.⁵⁰

Autor **druhého příspěvku**, v souladu se Swiezawským, poukazuje na to, že každý teolog měl a má myšlenky, neshodné s dogmaty. Za bludaře tak můžeme považovat téměř každého význačného teologa minulosti (např. i Augustina nebo Tomáše Akvinského). Úkolem současné doby je rozlišit, ve kterých částech své teologie se Hus mýlil, kde naopak názorově předběhl svou dobu a jeho názory se ukázaly jako pravověrné a správné.

Dále považuje za velmi důležité důsledně oddělit Husa a husitství jako následující hnutí. U postavy Jana Husa považuje za stěžejní jeho ocenění jako svatě žijícího katolického kněze a Kristova vyznavače. Toto uznání je dluhem katolické církve vůči své vlastní minulosti i vůči odkazu II. Vatikánského koncilu.⁵¹

Autor **třetího příspěvku** plně souhlasí s myšlenkami a poselstvím článku Swiezawského. Vyjadřuje názor, že Hus není nějakým rozdělovacím prvkem. Hus nevádí lidem, kteří myslí upřímně snahu o jednotu.⁵²

Čtvrtý příspěvek především oceňuje Swiezawského článek jako text, přicházející z katolického Polska, jehož autorem je papežův přítel. Jeho význam tkví v tom, jak

⁵⁰ 5 současných názorů, s. 17

⁵¹ 5 současných názorů, s. 17-19

⁵² 5 současných názorů, s. 19

autor říká: „aby celá věc nebyla zametena pod koberec.“ Tento článek ale vidí čistě jako příspěvek novinářský, který má vyvolat ohlas a reakci, nikoliv jako vědeckou studii. Samotné reakce typu, proč o tomto tématu vůbec psát vidí jako odraz doby 80. let. V situaci, kdy není pro člověka nezbytná míra svobody, je důležitý prostor pro dialog bez komplexů. V závěru vyžaduje potřebu a přání celou věc studovat, aby bylo dosaženo pravdy, která jediná nás může osvobodit.⁵³

Autor **pátého příspěvku** vyjadřuje názor, že kdo usiluje o smíření, má udělat první krok. Katolická církev tedy má učinit první krok. Měla by zanalyzovat svůj husovský komplex a zpytovat svědomí. Vyjadřuje také myšlenku, že husovské téma bylo v našich dějinách častokrát zneužíváno, ať už nacionalisticky v průběhu 19. a 20. století nebo demagogicky. Je proto třeba toto téma znovu a poctivě přezkoumat.⁵⁴

2.3.3. Teologické texty č.13 a příspěvek Tomáše Halíka

V Teologických textech číslo 13 byly v rámci Diskuse o Husovi zveřejněny dva příspěvky, pojmenované 6. hlas a 7. hlas.

Autor reakce 6. hlas vyjadřuje svůj názor, že církev se upálením Jana Husa dopustila křivdy. Proto by měla přiznat svou vinu a prosit za odpuštění za tento čin.⁵⁵

Jako 7. hlas byl zveřejněn článek, podepsaný Kalypton. Pod tímto pseudonymem se skrývá teolog Tomáš Halík, který zde publikoval část ze svého obsáhlejšího elaborátu *Návrat Mistra Jana*. Tomáš Halík svoje úvahy kromě Teologických textů publikoval také v časopise *Studie* a po roce 1989 i v dalších svých knihách. K tématu odkazu osobnosti Jana Husa a jeho zařazení do celku katolické tradice se Tomáš Halík opakovaně vrací, zastává však stále podobný postoj, jako v 80. letech.

Podle Halíka je Husova rehabilitace spojována s nadějí na ozdravení napětí mezi katolickou a nekatolickou částí národa a překonání velkého historického traumatu.⁵⁶ Zároveň si pokládá otázku zda snaha o přehodnocení Husovy osobnosti není pro nás již tématem překonaným nebo zbytečným. Zda nemá církev raději prosazovat svoji tradici, svoje významné osobnosti.

⁵³ 5 *současných názorů*,s.19-20

⁵⁴ 5 *současných názorů*,s.20-21

⁵⁵ 6. *hlas*,s.19-20

⁵⁶ HALÍK, 7. *hlas*,s.20

I přes veškeré námitky autor považuje přehodnocení katolického stanoviska na osobnost Husovu za věc potřebnou a důležitou. Tak jako autoři dalších článků vidí základní úkol v nutnosti hlouběji a lépe studovat Husovo učení. Je třeba prostudovat Husovy myšlenky v kontextu dnešní doby, tak aby nedošlo ke zkreslování nebo zneužívání jeho odkazu.

Podle Tomáše Halíka spíše než revize Husova procesu jako církevně právního aktu, což ale považuje také za významné, má být výsledkem přehodnocení přijetí fenoménu Jana Husa do celku katolické tradice. Toto přijetí nemá být bezvýhradným odsouhlasením, ale má být provedeno na základě kritického zkoumání. Není úkolem katolické církve přivlastnit si Husa pouze pro sebe, Hus náleží do více tradic. Ale je třeba jej zařadit i do tradice českého katolicismu. Protože, podle Halíka, dokud český katolicismus bude vnímat Husa jako fenomén sobě vnější, nebude ani opravdově katolický, ani český.⁵⁷

„Hus je náš – nikoli jako nápis na vlajce, nikoli jako „náš program“ – ale nejprve jako náš stín, náš dluh, náš kříž... a zároveň jako stálá výzva a úkol. Teprve odhodláme-li se nést tento kříž, vyrovnat tento dluh, bude nám Hus ještě něčím daleko více než stínem staré viny.“⁵⁸

Překonání tohoto úkolu může, podle Halíka, vést k dalšímu duchovnímu rozvoji celého českého národa a českého katolicismu.

2.3.4. Teologické texty č.14 - 15

V teologických textech č. 14 byl v diskusi o Husovi zveřejněn pouze jeden článek. Radomír Malý, opět pod pseudonymem Eremita, v něm hodnotí příspěvky o Husovi, otištěné v Katolických novinách v letech 1986 a 1987. Odmítá marxistické vnímání Husova učení. Marxismus se v Husově filosofii primárně soustředí na sociální nespravedlnost, sociální a třídní křivdy. Toto pojetí Husa Radomír Malý odmítá a kritizuje.⁵⁹

V Teologických textech č.15 se objevují dva články. Prvním z nich je velmi zajímavý proslov biskupa Jaroslava Škarvady, ordináře českých katolíků, působícího

⁵⁷ HALÍK, 7. hlas,s.22

⁵⁸ HALÍK, 7. hlas,s.22

⁵⁹ MALÝ, *Diskuse o Husovi*,s.19

mimo vlast. Ten pronesl k 28. říjnu 1986 v Londýně proslov s názvem Dvě hypotézy českého katolicismu.⁶⁰

Jaroslav Škarvada problém Husova vnímání v současných církvích vidí jako jednu ze starých hypotéz, kterými je náš katolicismus zatížen z dob Rakouska-Uherska. Podle něj v současné době otázka Husova ztrácí na palčivosti. Jana Husa vnímá jako poctivého Čecha a katolického kněze, který ve svém životě bojoval za ryzost církve, nikoliv proti ní.⁶¹ Mistr Jan Hus patří do srdce českého katolíka a v závěru vyjadřuje myšlenku, že převážná část Husova učení je plně katolická.

Druhým textem, vydaným v čísle 15, byl anonymně vydaný článek s názvem K Husově otázce. Téma osobnosti Jana Husa autor vnímá jako jeden z momentů, které stále narušují společné soužití mezi křesťany. To, že toto téma je stále živé a aktuální se projevilo v Českých zemích po pádu Rakouska-Uherska.

V otázce Husově je obsažen úkol křesťanů – čestně se vyrovnat s vlastní minulostí. Autor říká, že je třeba odstranit staletý nános polopravd, které na Husově případu leží. Tak, jako další autoři vyzdvihuje nutnost nestranného přezkoumání Husova procesu. Odmítá ale jakékoliv obviňování katolické církve, která byla na koncilu v těžké situaci. V okolnostech Husova případu považuje za podstatné hledět na to, co všechny křesťany spojuje.⁶² Autor na osobnosti Jana Husa také oceňuje jeho životní odkaz v boji za právo na svobodu svědomí. V tomto podle jeho názoru Hus předběhl svou dobu a je významným vzorem pro současnost.

2.3.5. Teologické texty č.16 a iniciativa polského episkopátu

V Teologických textech číslo 16 vyšel pod hlavičkou tématu Diskuse o Husovi poslední příspěvek. Tento článek je zprávou o setkání Komise polského episkopátu pro ekumenismus ze dne 17.5.1988.⁶³

Diskuse byla zahájena dvěma výchozími přednáškami. První přednášku Problémy rehabilitace Jana Husa přednesl profesor Stefan Swiezawski. Seznámil také diskutující členy s kladnými i zápornými reakcemi na svůj článek: Jan Hus - heretik nebo předchůdce II. Vatikánského koncilu. Druhou přednášku Fakta a legendy o Husově

⁶⁰ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*, s.85

⁶¹ ŠKARVADA, *Dvě hypotézy...*, s.30

⁶² *K Husově otázce*, s.31-32

⁶³ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*, s.86

případu přednesl profesor Kloczowski. V této přednášce uvedl fakta z Husova života, jeho význam pro český národ a historickou situaci v době Husova života.

Významné je, že celá diskuse probíhala v ekumenickém duchu a zúčastnili se jí katoličtí i nekatoličtí odborníci. Diskutující se shodli na nutnosti sebereflexe katolické církve nad celou Husovou událostí. Otázka reflexe Husova případu nemůže být chápána jako jeho rehabilitace, protože fakta jsou jednou dána a nelze je vzít zpátky. Katolická církev by se měla snažit spíše o pokání a projev úcty k osobnosti Jana Husa. Tento projev úcty nemá být vnímán jako přivlastnění husa katolické církvi. V závěru své diskuse vyjádřili polští diskutující přání celý případ Husův znovu společně s Čechy prostudovat. Vyslovili také možnost společného setkání v Římě.⁶⁴

Tímto posledním uveřejněným článkem došlo k ukončení diskuse v rámci časopisu *Teologické texty*. Na jeho stránkách se v průběhu šesti čísel objevilo velké množství podnětných názorů a myšlenek, na které bylo navázáno nebo se realizovalo později, v 90. letech. Jako příklad lze uvést třeba realizace společné konference na Lateránské univerzitě v Římě nebo šestiletou činnost husovské komise, která podrobněji rozpracovala jednotlivé aspekty husovské tematiky.

Kromě prostoru pro diskusi v samizdatových *Teologických textech*, probíhala ve 2. polovině 80. let ještě jedna velmi zajímavá iniciativa. Teolog Oto Mádr reagoval na podněty z článků v *Teologických textech* založením skupiny katolických teologů, historiků a filosofů, kteří se pravidelně scházeli a zabývali se Husovou osobností.⁶⁵ Skupina se scházela v bytě historika dr. Karla Kučery a hlouběji prodebatovávala různé aspekty husovské otázky. Zaměřila se na několik témat, která byla rozdělena do tří skupin:

1. osobnost Jana Husa a jeho přímý vliv
2. Husovy teologické teze a proces v Kostnici
3. Hus v dějinách jako symbol a prapor⁶⁶

Debat se pravidelně účastnili, kromě Oto Mádra, i Tomáš Halík, Josef Zvěřina, Dominik Duka, Karel Kučera, Petr Příhoda, Radomír Malý a Stanislav Sousedík.⁶⁷ Tato

⁶⁴ LOZNA, *Diskuse o Husovi – Iniciativa...*,s.30

⁶⁵ HALÍK, *Ptal jsem se cest*,s.134

⁶⁶ MÁDR, *Hus a čeští katolíci...*,s.85

skupina kvůli tehdejší omezeným možnostem nemohla vést standardní systematické bádání, včetně publikování jeho výsledků. Měla pouze možnost širších diskusí nad jednotlivými tématy. Jejím složením z odborníků různých oborů i šíří zájmu ji však můžeme považovat za předchůdce pozdější husovské komise, působící v 90. letech.

2.4. Nový vývoj diskuse od počátku 90. let

Zcela nové možnosti v otázce zkoumání významu Husovy osobnosti přinesly převratné změny, které se odehrály v československé společnosti na konci roku 1989. Pád čtyřicetiletého období komunistického režimu, kdy jakákoliv výzkumná práce mohla být prováděna pouze pod dohledem komunistické strany zapříčinil, že veškeré významné poznatky byly uveřejněny jen v samizdatovém tisku a nedostaly se tak do rukou širší veřejnosti. V nově vytvářené demokratické společnosti vzniká prostor i pro svobodnou činnost církví, pro vyslovování otázek i odpovědí. Nový prostor tak získává i téma odkazu Jana Husa pro český národ.

Osobnost Jana Husa, otázka jeho smrti a případné revize jeho procesu, otázka, kam vlastně zařadit jeho myšlenky a učení se v tomto období stává jedním z důležitých témat nejen v kruzích církevních, ale i celospolečenských.

K tomu všemu výrazně přispěla i osobnost z nejpovolanějších, sám papež Jan Pavel II. Ten se o husovskou problematiku v průběhu svého života velmi zajímal. Vzpomeňme na jeho rozhovor s polským teologem Stefanem Swiezawským, který byl pro Swiezawského motivací k napsání jednoho z přelomových článků o Husovi.

Papež Jan Pavel II. již velmi brzy po revoluci, v dubnu roku 1990, navštívil nově demokratické Československo. V rámci své návštěvy pronesl papež 21. dubna na Pražském hradě projev pro představitele kultury a nekatolických církví. V něm se, mimo jiné vyjádřil i k Husově tématu.

„Vzpomínám, jak na II. Vatikánském koncilu vystoupil právě český kardinál, arcibiskup Josef Beran, s projevem na obranu zásady náboženské svobody a snášenlivosti. Přitom s bolestí připomenul osud českého kněze Jana Husa a také násilí a výstřednosti, které se tenkrát i později rozmohly. Mám živě v mysli slova, která kardinál arcibiskup pražský řekl o tomto knězi, který má tak velký význam pro náboženské a kulturní dějiny českého národa. Bude úkolem odborníků – v první řadě českých teologů –

⁶⁷ HALÍK, *Ptal jsem se cest*, s.134

vymezit přesněji místo, které mistru Janu Husovi přísluší mezi reformátory církve...V každém případě však, odhlížeje od teologických názorů, které zastával, nelze Husovi upřít bezúhonnost osobního života a úsilí o vzdělání a mravní povznesení národa. Nejsou to vše prvky, které místo, aby rozděloval, spíše sjednocují ty, kdo věří v Krista? A není v této době začátku takováto snaha o jednotu přímo výzvou vašich dějin?⁶⁸

Toto papežovo prohlášení vedlo české teology k další aktivitě. Roku 1993 byla Českou biskupskou konferencí ustavena „Komise pro studium problematiky, spojené s osobností, životem a dílem M. Jana Husa.“⁶⁹ Ta sdružila celou řadu významných teologů, historiků a dalších vědců, kteří se zabývali různými tématy v rámci osobnosti Jana Husa. V jejím čele stanul jako předseda PhDr. Miloslav Vlk a sekretář PhDr. ThLic. František Holeček.

Téhož roku, tedy v roce 1993, bylo na popud papeže uspořádáno mezinárodní vědecké sympozium Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi. Toto sympozium proběhlo 22. – 26. září 1993 v německém Bayreuthu. Pozvání přijalo 150 vědců ze 13 zemí, byly předneseny příspěvky asi 40 badatelů. Čestnými protektory symposia byli kardinál Edward Idris Cassidy, předseda Papežské rady na podporu sjednocení křesťanů, a biskup Johannes Hanselmann, předseda Světové luterské federace.⁷⁰

2.5. Konference v Bayreuthu

Uspořádání konference v Bayreuthu se stalo ve zkoumání Husovy problematiky přelomovou událostí. A to proto, že se na ní poprvé oficiálně sešli významní vědci z celého světa. Veřejně a v rámci ekumenického dialogu diskutovali nad důležitými tématy Husovy doby i věcmi, které se dotýkají současnosti. Témata, která zde byla otevřená a diskutovaná, se stala námětem dalšího bádání pro Českou husovskou komisi.

Zásadní projev tohoto setkání přednesl 23.9. čestný prorektor symposia Edward Idris kardinál Cassidy. Jeho projev nesl název Jan Hus z pohledu různých dob, národů a konfesí. Kardinál Cassidy na celé sympozium nahlížel v kontextu moderního ekumenického hnutí. Ve svém příspěvku řekl, že k odstranění překážek, které panují

⁶⁸ HALÍK, *Víra a kultura...*,s.99

⁶⁹ KOTYK, *Spor o revizi...*,s.98

⁷⁰ KOTYK, *Spor o revizi...*,s.98

mezi křesťany jednotlivých církví je nutné tzv. uzdravení vzpomínek minulosti. Jedině tak bude možné vytvořit jednotu mezi křesťany. To se týká i vzpomínek na Jana Husa.

Kardinál Cassidy viděl symposium jako výzvu pro ekumenické zkoumání života a doby Jana Husa. V závěru si pokládá otázky, zda jsme schopni se z těchto událostí společně učit a zda můžeme na základě tohoto odkazu budovat jednotu všech křesťanů a vyjadřuje naději, že symposium bude závažným krokem, učiněným k usmíření křesťanů.⁷¹

Celá konference probíhala ve dnech 22. – 26. září a bylo na ní předneseno asi 40 příspěvků, které byly rozděleny do třech základních tematických okruhů :

1. Svět před Husem
2. Pohledy do Husova světa
3. Husův vliv na dobu, v níž žil, a německou reformaci

První blok se nazýval „Svět před Husem“. Příspěvky, které v něm byly pronesené, se zabývají předchůdci Jana Husa v dějinách, kterými byli např. Konrád Waldhauser, Jan Milíč z Kroměříže nebo Matěj z Janova. Dále se zde hovořilo o Johnu Wyclifovi, jeho učení a vlivu jeho učení na Husovu teologii. Další články vykreslovaly období středověku, ve kterém Hus žil a základní historická a společenská fakta tehdejší doby. Jde např. o témata papežského schizmatu nebo heretických směrů tehdejší doby.

Druhý blok pod názvem „Pohledy do Husova světa“ obsahoval velké množství odborných textů. Byly zkoumány důležité údaje Husova života, jaké měl příznivce a nepřátele, jak tito lidé ovlivnili Husův život, později jeho postavení před koncilem.

Několik příspěvků se soustředilo na důležité otázky Husova učení. Jsou zde články, věnované Husovu pojetí eucharistie, jeho pojetí církve, jeho chápání pravdy, pojetí Písma, pojetí rozumu a vůle a další. Zbývající referáty rozebírají Husovy spisy.

Třetí blok, nazvaný „Husův vliv na dobu, v níž žil, a německou reformaci“, se zabýval vlivem Husovy osobnosti a jeho učení na další události v Evropě, odvíjející se po jeho smrti. Popisují např. vliv Jana Husa na Martina Luthera, vliv české husitské revoluce v dalších evropských zemích atd.

⁷¹ CASSIDY, *Jan Hus z pohledu...*,s.21-24

Roku 1995 vyšel sborník všech referátů, přednesených na sympoziu, a to pod stejným názvem, Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi. Tento sborník připravil k vydání viceprezident přípravného sboru konference, ThDr. Jan Blahoslav Lášek.

Ten také v úvodu k této knize shrnuje důvody proč byla konference uspořádána a jaký byl její význam. Jan B.Lášek hovoří o potřebě nutnosti znovu studovat odkaz Jana Husa, která se stala prvotním motivem pro svolání konference. K tomu mohlo veřejně dojít až po pádu komunistického režimu, který nedovolil jiné interpretace Husa, než svoje vlastní. Na počátku 90. let se z iniciativy Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy konalo podobné sympozium o Janu Amosovi Komenském. Úspěch této konference a návštěva papeže v roce 1990 byly výzvami ke zkoumání Husova díla. Prvním výsledkem byla konference v Bayreuthu. Lášek význam této konference vidí především v otevření a nastoupení dlouhého procesu dialogu nad Husem a jeho odkazem.⁷²

2.6. Činnost husovské komise

Konference v Bayreuthu se stala velmi dobrým počátkem pro fungování „Komise pro studium problematiky spojené s životem a dílem Mistra Jana Husa“ (zkráceně tzv. husovské komise), která ve své činnosti pokračovala po dobu dalších šesti let. Témata, načrtnutá ve stručných referátech v rámci sympozia v Bayreuthu, mohla být hlouběji a z různých úhlů pohledu nahlížena v odborném prostředí takto vytvořené komise. Svoje výsledky pak husovská komise prezentovala na Lateránském sympoziu v Římě v roce 1999 a svoji činnost definitivně uzavřela 18. února 2000.

Komise vznikla jako odezva na výzvu papeže při jeho první návštěvě Prahy v roce 1990. Byla ustavena 11.6.1993 a velmi brzy získala ekumenický charakter. Jejími členy byli představitelé katolíků, evangelíků, církve husitské i nekonfesijní odborníci z řad historiků. Komise nesměla vydat žádné prohlášení ani dokument, na kterém by se neshodli všichni její členové, pracovala tedy v plně ekumenickém duchu.

⁷² LÁŠEK, *Jan Hus mezi...*,s.12-15

Základním stanoveným cílem komise bylo připravit dokumenty, na jejichž základě by mohla katolická církev zaujmout nové stanovisko k osobě Jana Husa a k české reformaci vůbec.⁷³

Jak řekl jeden z členů komise, biskup monsignor František Radkovský:

„Cílem...je očistit Husovu postavu od přeznačení a nánosů minulosti. Abychom byli schopni vidět Husa pravdivě, samozřejmě v celé šíři a souvislosti a v jeho vlivu na další vývoj českých duchovních dějin jak v proudu katolickém, tak v proudu evangelickém nebo reformačním. Abychom zkrátka tímto způsobem došli k usmíření, nebo k tak pravdivému pohledu, který by byl základem usmíření duchovních proudů českých dějin.“⁷⁴

Komise se scházela asi 1x za dva měsíce, zasedání vždy otevíral její předseda, kardinál Miloslav Vlk. Z odborných témat se zabývala těmito otázkami: Husovo učení o církvi, Husovo odvolání ke Kristu, jeho nauka o svátosti oltářní, Husova eschatologie. Dalším blokem zkoumaných témat bylo vztah k Husovi a husitství v pozdějších dobách. Výsledky práce husovské ekumenické komise prezentují především tři publikace. Dvě knihy od Jiřího Kejře – Husovo odvolání ke Kristu a Husův proces, a jedna kniha Jiřího Kotyky – Spor o revizi Husova procesu.

Činnost a výsledky husovské komise shrnula roku 2000 její členka a jedna z oficiálních představitelů, profesorka Jana Nechutová. Ta význam činnosti husovské komise vidí především v navázání komunikace, možnosti vyslyšet pluralitu názorů a dialogu představitelů různých církví. Podle ní není možné, aby takováto komise dospěla k novým objevům, na základě kterých by církev přehodnotila svůj postoj k Husovi. Jejím hlavním úkolem nebylo jen dobrat se nových historických skutečností, ale dokázat, že v takto konfesně sestavené skupině je možné spolupracovat.⁷⁵

Podle profesorky Nechutové je Hus pro evangelíky velice důležitou osobou, součástí jejich tradice, jeho význam vidí především v jeho důrazu na církev jako společenství Božího lidu, důrazu na osobní odpovědnost křesťana a na svobodu jeho svědomí. Naproti tomu katolická církev svou cestu k Husovi stále hledá, potřebuje si úplně vyjasnit svoje stanovisko. Po II. Vatikánském koncilu akceptovala něco z Husova učení. Podle Nechutové však není možná revize Husova procesu. Nelze znovu přehodnocovat

⁷³ NECHUTOVÁ, *Reflexe neteologa...*,s.69-70

⁷⁴ KOPECKÁ, *Husovská komise*.s.93

⁷⁵ NECHUTOVÁ, *Nikdy žádná omluva nepřijde pozdě*.

rozhodnutí z 15. století, jakýkoliv výsledek, ke kterému by církev dospěla by musel být považován za ahistorický.

V závěru profesorka Nechutová hodnotí, proč právě pro ni je Hus důležitou osobou. Podle jejího názoru je velkou postavou našich dějin, za nejvýznamnější na něm považuje to, že dokázal po celý život jít za svým přesvědčením.⁷⁶

Činnost husovské ekumenické komise znamenala v průběhu celých 90. let významný proud bádání a diskuse nad osobností Jana Husa. Významným přínosem pro toto téma se stala papežova třetí návštěva Prahy, která proběhla ve dnech 25.-27.4 1997. Papež se při ekumenické bohoslužbě v katedrále sv. Víta vrátil opět k Husovu osudu, a kvitoval také usilovnou činnost, kterou se ekumenická komise v těchto letech vykazovala.

„Při své první návštěvě před sedmi léty jsem citoval slova plná bolesti, která jsem na Druhém vatikánském koncilu vyslechl z úst kardinála Berana ohledně osudu českého kněze Jana Husa a vyjádřil jsem přání, aby bylo přesněji vymezeno místo, které mistru Janu Husovi přísluší mezi reformátory církve vedle jiných známých postav reformace. Snaživá práce husovské ekumenické komise v tomto směru je odpovědí na danou výzvu.“⁷⁷

V reakci na činnost husovské ekumenické komise a podnětná prohlášení papeže Jana Pavla II., dochází v průběhu 90. let k změnám v oficiálním postoji představitelů římskokatolické církve vůči osobnosti Jana Husa. Dokladem těchto změn jsou oslavy výročí Husova upálení 6. července, kterých se roku 1995 historicky poprvé účastnil kardinál Miloslav Vlk.

V roce 1996 kardinál Vlk vyjádřil v rámci oslav v Husinci, politování nad smrtí Jana Husa. V reakci na tyto kroky připustil synodní senior ČCE a předseda Ekumenické rady církví v ČR Pavel Smetana, při svém projevu na Velehradě 5.července 1997, podíl viny evangelíků na rozdělení církví v České republice.⁷⁸

⁷⁶ NECHUTOVÁ, *Nikdy žádná omluva nepřijde pozdě.*

⁷⁷ KOTYK, *Spor o revizi...*,s.100

⁷⁸ VANÁČ, *Ekumenické aktivity...*,s.139

2.7. Lateránské symposium

Vyvrcholením celého procesu diskuse a zkoumání odkazu Jana Husa pro současnou dobu byla bezesporu „Mezinárodní konference o Janu Husovi“, která se konala ve dnech 15. – 18. prosince 1999 na Lateránské univerzitě v Římě. Konference se zúčastnilo přes sto renomovaných badatelů z České republiky i zahraničí.

Konferenci uspořádaly Centrální výbor Velkého jubilea 2000 a Česká biskupská konference ve spolupráci s Akademií věd ČR a Univerzitou Karlovou. To, že se podařilo konferenci uspořádat v samotném centru života katolické církve je jistě velkou zásluhou papeže Jana Pavla II., který tak tímto gestem velmi důstojně korunoval celý proces dialogu nad Janem Husem, probíhajícím v průběhu 90. let.

Osobnosti Jana Husa se tak konečně postává patřičné úcty a významu, který si jistě zaslouží. To, že o jeho životě, názorech a díle mají po několik dní možnost hovořit na místě římské Lateránské univerzity přední evropští i světoví teologové a myslitelé je velmi důstojným završením jak několikaleté práce husovské komise, tak mnohaletých diskusí a prací českých i zahraničních vědců, zabývajících se tímto tématem.

2.7.1. Průběh Lateránského sympozia

Celá konference byla zahájena projevem kardinála Etchegarye, předsedy Centrálního výboru velkého jubilea.⁷⁹ V dalším z projevů teolog Walter Kasper jménem papežské rady vyzdvihl význam konference pro katolickou církev v závěru tisíciletí. Připomněl také základní poslání komise – nutnost vyjasnit Husovo místo v dějinách.⁸⁰

Všechny referáty, pronesené v průběhu sympozia, byly rozděleny do čtyř tematických bloků:

1. Jan Hus v souvislostech své doby
2. Husovo učení v ekumenické perspektivě
3. Zkoumání Husova procesu na Kostnickém koncilu
4. Jan Hus v paměti církve a svého národa⁸¹

⁷⁹ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.8

⁸⁰ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.13

⁸¹ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.13-29

Po úvodních projevech byla konference zahájena prvním tematickým blokem s názvem „Jan Hus v souvislostech své doby“. V rámci tohoto oddílu byly předneseny tři referáty.

První přednesla Zdeňka Hledíková, zabývala se situací církve v Čechách před Janem Husem. Druhý článek Jaroslava V. Polce byl čten v jeho nepřítomnosti a popisoval reformní projevy české církve na konci 14. století. Třetí příspěvek Jany Nechutové rozebíral otázku sepětí učení Jana Husa a Matěje z Janova.

Druhý tematický blok, nazvaný „Husovo učení v ekumenické perspektivě“, byl velmi rozsáhlý. Byl tak rozdělen do dvou dnů – 15. a 16.12. Uvedl jej David Holeton svým příspěvkem Úcta k Husovi v paměti církvi. Poté přišel soubor několika referátů, které se zabývali Husovým vztahem k církvi. Husův vztah k církvi, popsán zejména v jeho spise *De ecclesia* je jedním z nejdůležitějších bodů jeho teologie. Jeho nauka o církvi je důležitá také proto, že 19 článků ze 30 článků, za které byl souzen, pochází právě ze spisu *De ecclesia*. O různých aspektech v rámci Husovy eklesiologie a o jeho spisu *De ecclesia* pronesli referáty Krzysztof Moskal, Vilém Herold, Alexander Patschovsky a Zofia Wlodek. Posledním příspěvkem prvního dne byl referát, který přednesl Mario Fois. Ten se zabýval vztahem mezi mocí koncilu a papežem.⁸²

Druhý den, 16.12., pokračovaly referáty druhého tematického bloku. Zdeněk Kučera se zabýval otázkou predestinace, Ctirad V. Pospíšil otázkou remanence. Velmi důležitý příspěvek přednesl hlavní organizátor celé akce František J. Holeček. Ten vystoupil s tématem Eschatologické prvky v myšlení pozdně středověké křesťanské společnosti. Zabýval se eschatologickým myšlením středověké společnosti, kdy myšlenka očekávání konce světa byla velmi silná. Tuto atmosféru autor dává do souvislosti s Husovými myšlenkami. Jeho učení, zejména o církvi, tak podle autora silně ovlivnila právě eschatologická atmosféra tehdejší křesťanské společnosti.⁸³

V rámci druhého bloku dále vystoupili Ferdinand Seibt, Jaroslav Eršil a Božena Kopiczková.

Odpoledne druhého dne bylo věnováno referátům třetího tematického bloku, který byl pojmenován „Zkoumání Husova procesu na Kostnickém koncilu“. První dva

⁸² PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.13

⁸³ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.18

příspěvky přednesli Joseph Seifert a Walter Brandmüller. Jeden z vůbec nejvýznamnějších referátů přednesl Jiří Kejř. Ten vystoupil s příspěvkem Aplikace kanonického práva v Husově procesu před Kostnickým koncilem. V něm shrnul a prezentoval získané poznatky z tohoto oboru, které vydal v knize *Husův proces*.⁸⁴

Druhým významným referátem tohoto bloku byl příspěvek Jaroslava Kadlece, který přednesl referát o protivnících Jana Husa. Zabýval se především osobností Štěpána z Pálče. Jeho vystoupení bylo také završením jeho dlouholeté badatelské kariéry, za kterou byl po právu oceněn.

V tomto bloku vystoupili ještě František Šmahel s portrétem osobnosti Jeronýma Pražského a Franz Machilek, která hovořil o polemikách mezi stoupenci husitství a katolickými teology.

Třetí den byl věnován referátům závěrečného bloku sympozia. Ten byl pojmenován „Jan Hus v paměti církve a svého národa“. Zde zaznělo celkem šest referátů.

Petr Segl ve svém příspěvku rozebral důsledky husitství pro Evropu. V nepřítomnosti Petra Čorneje byl přečten jeho referát *Idea národa v husitských Čechách*.

Rektor právnické fakulty Univerzity Karlovy, Karel Malý, ve svém projevu ocenil Jana Husa jako předchůdce ve svém úřadě. V druhé polovině rozebíral soudní proces s Janem Husem v Kostnici. V této části svými myšlenkami nepřímo polemizoval s příspěvkem Jiřího Kejře. Vyjádřil názor nejen se důsledně držet pozitivního práva, tak jak to činí právě Kejř. Ale považuje za nutné brát ohled i na právo přirozené. Jan Royt se zabýval ikonografií Jana Husa v 15. a 16. století. Milena Bartlová se ve svém referátu zamýšlela nad symbolem kalicha, jako základního symbolu husitství.⁸⁵

Poslední referát pronesl symbolicky evangelický historik a teolog Martin Wernisch. Ve svém příspěvku *Jan Hus v reformačním myšlení* se předkládal spíše další problémy než výsledky v bádání nad osobností Jana Husa.

2.7.2. Závěrečné projevy Lateránského sympozia

Po tomto referátu byla ukončena vědecká část sympozia. Závěrečné slovo opět pronesl kardinál Etchegaray, který zároveň uvítal významného hosta, prezidenta České republiky, Václava Havla.

⁸⁴ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.24-25

⁸⁵ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.27-29

Projev prezidenta Václava Havla

Symbolická účast prezidenta Václava Havla na tomto sympoziu podtrhla význam a vážnost celé konference. A to nejen pro církevní kruhy, ale obecně pro celý český stát. Prezident Havel ve svém projevu ocenil několik aspektů osobnosti Jana Husa i významu konání Lateránské konference.

V první řadě vyzdvihl, že konference se zabývá postavou Jana Husa, tématem tak důležitým a aktuálním pro český národ. Tématem důležitým pro katolickou církev a její vztah s ostatními církvemi, pro českou společnost i vztah české společnosti ke katolické církvi. Vyjádřil myšlenku, že česká společnost očekává od této konference zformulování odborných důvodů pro nový postoj církevní autority vůči Husovi.⁸⁶

Dále velmi ocenil snahu papeže i katolické církve využít konec milénia jako mezník pro usmíření mezi lidmi a odpuštění minulých hříchů a nespravedlností.

„Naprosto souhlasím s myšlenkou Jana Pavla II., že úsilí vložit do vínku novému tisíciletí touhu po jednotě, usmíření a porozumění musí předcházet i "uzdravení dějin", vyznání vin a pokání nejen na rovině jednotlivců, ale i celých společenství, národních i náboženských. V tomto kontextu se tedy koná tato konference, která je vyvrcholením práce pražské odborné ekumenické komise pro studium osobnosti a díla mistra Jana Husa, ale v jistém smyslu také završením staletých snah mnoha osobností o to, aby byl i nejvyšší církevní autoritou slavnostně a veřejně uznán mravní a intelektuální vklad českého reformátora, horoucího křesťana a katolického kněze do pokladnice českých a evropských dějin a aby byla vyjádřena lítost nad tím, jak tenkrát církevní i světské autority odpověděly na jeho volání po reformě a životě v pravdě.“⁸⁷

Na osobnosti Jana Husa Václav Havel vyzdvihl zejména jeho celoživotní hluboký vztah k pravdě a také jeho důraz na svědomí člověka, které považuje za základ moderní společnosti, kladoucí důraz na lidská práva a hodnotu každého člověka. Právě těmito hodnotami, je podle Václava Havla Husův odkaz platný i dnes.

„Husovo vroucí, bytostné přimknutí k Pravdě, k jejímu věrnému následování v hlubokém souladu nejnítějnějšího přesvědčení a skutků každodenního života zůstává přes proměny věků a dílčích filozofických i teologických náhledů trvalou výzvou duchovního dědictví našeho národa. Zvláštního významu však nabývá dnes, v obecné potřebě hluboké proměny smýšlení a jednání tváří v tvář prahu třetího tisíciletí.“⁸⁸

⁸⁶ HAVEL, *Projev na Mezinárodním..*

⁸⁷ HAVEL, *Projev na Mezinárodním..*

⁸⁸ HAVEL, *Projev na Mezinárodním..*

„Hus jako málokterý myslitel před ním klade důraz na svědomí člověka. Nejen poslušnost k autoritě a instituci, ale zároveň a především na nikoho nedelegovatelné osobní rozhodnutí, vycházející z vlastního přesvědčení - to je Husovo novum. Předjímá tím nejen další vývoj evropského náboženského myšlení, nýbrž i hodnoty, které jsou uloženy v základech dnešního ideálu lidských práv, demokracie a občanské společnosti.“⁸⁹

Projevy Miloslava Vlka a Františka J. Holečka

Po projevu prezidenta Václava Havla oba hlavní organizátoři a garanti konference kardinál Miloslav Vlk a František J. Holeček pronesli závěrečné proslovy, ve kterých zhodnotili výsledky a význam celé konference.

Kardinál Vlk vyzdvihl několik momentů, kterých bylo konáním symposia dosaženo. Jednak ocenil „konání symposia v domě papežově“ – tedy na papežské univerzitě v Římě. Dále velmi ocenil kulturu dialogu diskutujících a také preferenci používání českého jazyka na konferenci mezinárodního významu. Z vědeckých výsledků konference vyzdvihl několik dalších aspektů. Těmi jsou navrácení Husova života a díla do kontextu doby, lepší osvětlení aspektů Husova učení a otevření nové etapy bádání.

Kardinál Vlk ve svém proslovu konstatoval, že Lateránské symposium bylo setkání nejen vědecké, ale i lidské a křesťanské, po němž lze říci, že „Hus nás spojuje už dnes.“⁹⁰

Na proslov kardinála Vlka navázal František J. Holeček. Ten ve svém projevu řekl, že je třeba se učit vzájemnému naslouchání. Sbližování církví je teprve na počátku, ale že již teď je dost dobrých důvodů k tomu, aby byly smířeny bolestné rány minulosti a aby vzájemná zahořklost nebyla přenášena do třetího tisíciletí. Také vyjádřil myšlenku potřeby vypracování ekumenické příručky českých církevních dějin.⁹¹

Audience a projev papeže Jana Pavla II.

Za vyvrcholení celého symposia lze považovat audienci všech účastníků u papeže Jana Pavla II. Papež v rámci audience přednesl ve Vatikánské „*Sala del Concistoro*“ projev, ve kterém zhodnotil výsledky Lateránského symposia. V projevu řekl, že symposium je další významnou etapou pro lepší pochopení známého českého kazatele. Je význačné, že konference se účastní odborníci z různých zemí a různých vyznání a je tak prostor pro co nejširší vzájemné předávání poznatků.

⁸⁹ HAVEL, *Projev na Mezinárodním..*

⁹⁰ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.30

⁹¹ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.30

Mistr Jan Hus je významnou postavou pro český národ. Tou jej učinila zejména jeho morální odvaha. Papež Jan Pavel II. ve svém projevu vyjádřil hlubokou lítost nad jeho smrtí a nad tím, že se jeho smrt stala předmětem konfliktu a rozdělení. Pro překonání rozporů považuje za důležité další vědecké bádání, které napomůže v hledání pravdy a postupné opuštění zakořeněných předsudků.

„Dnes, v předvečer Velkého jubilea, cítím povinnost vyjádřit hlubokou lítost nad krutou smrtí, na kterou byl Jan Hus vydán a nad následnou ranou, která se tímto způsobem rozevřela v myslích a srdcích českých lidí a stala se zdrojem konfliktů a rozdělení.“⁹²

V závěru papež řekl, že celá činnost, jak husovské komise, tak sympozia je významná nejen pro prohloubení znalostí o Husovi, ale že byla a je službou všem křesťanům, službou pravdě.

„Nicméně pravda, jež nás osvobozuje od omylů, je také pravdou, jež nás činí svobodnými, abychom milovali: a právě křesťanská láska byla obzorem toho, co se vaše komise snažila uskutečnit. Vaše práce ukazuje, že osobnost jakou je Mistr Jan Hus, jež byla v minulosti velkým bodem sváru, se nyní může stát předmětem dialogu, konfrontace a společného prohloubení.“⁹³

2.7.3. Společné prohlášení Miloslava Vlka a Pavla Smetany

Formální tečkou, která uzavřela Lateránské symposium je Společné prohlášení k Římskému sympoziu o Mistru Janu Husovi, které společně vydali v Praze 1. ledna 2000 kardinál Miloslav Vlk, předseda České biskupské konference a Pavel Smetana, synodní senior Českobratrské církve evangelické a předseda Ekumenické rady církví v ČR. V tomto prohlášení zhodnotili základní myšlenky a výsledky sympozia. Tímto společným aktem také vyjádřili spolupráci katolíkům a protestantům nad pozitivními výsledky této konference.

Symposium bylo na mezinárodní úrovni vyvrcholením několikaleté práce teologů a historiků ekumenické komise, která byla ustavena roku 1993 a měla za úkol porozumět osobě Jana Husa. Také se měla pokusit odpovědět na otázku, kterou položil papež při své první návštěvě Prahy roku 1990. Zda je možné, aby Husova postava dnes křesťany různých vyznání spíše spojovala, než rozdělovala.

⁹² *Projev papeže Jana Pavla II.,s.1*

⁹³ *Projev papeže Jana Pavla II.,s.2*

Pro samotné katolíky je úkol nového hodnocení Husovy osobnosti důležitý také proto, že papež katolickou církev vyzval, aby s končícím tisíciletím přehodnotila hříchy minulosti a smířena a očištěna tak vkročila do nového tisíciletí.

Přední vědci se po tři dny zabývali Husovou osobností, jeho názory, učením, diskuse lidí rozdílných životních o myšlenkových postojů probíhala vždy v atmosféře vzájemné úcty a respektu a byla tak přínosnou pro všechny zúčastněné.

Na sympoziu se naopak potvrdilo, že různosti mohou být podnětem k dalšímu, hlubšímu pochopení historické skutečnosti. Na základě těchto zkušeností by se křesťané měli pokoušet o to, aby nejen Hus, ale i další sporné otázky nebyly příčinou osočování, konfesijní polemiky a kulturního boje. Ale naopak předmětem dialogu a vzájemné komunikace.⁹⁴

Ze společného prohlášení Miloslava Vlka, předsedy České biskupské konference a Pavla Smetany, synodního seniora Českobratrské církve evangelické a předsedy Ekumenické rady církví v ČR:

„...Žádná církev, žádná konfese si nemůže Husa bezezbytku přivlastnit. Hus se však může stát mostem nové důvěry od srdce k srdci. K důrazům, které formovaly dějinné vědomí českého národa a které se dnes mohou stát inspirací pro ekumenické společenství křesťanských církví, patří mezi jinými jako naléhavá výzva ke smíření člověka s Bohem....důraz na jednotu církve a požadavek vysoké mravní úrovně všech křesťanů....Ve svém pohledu na církev Hus jistě překročil sebepochopení církve své doby, v některém ohledu předjímal i myšlenky reformace následujícího století, v jiném pak některé důrazy, které později katolická církev vyzdvihla na II. Vatikánském koncilu.

I když Husova postava může být nadále předmětem různých interpretací, nemusí a nesmí být předmětem sváru a rozdělení...Na základě této zkušenosti by se křesťané rozdílných tradic měli přihlásit k závazku, že budou usilovat o to, aby se nejen Husova postava a jeho dílo, ale i další sporné otázky napříště nestávaly příčinou osočování, konfesijní polemiky a kulturního boje...Husův důraz na mravní ryze, lásku k pravdě a věrnost hlasu svědomí je živým poselstvím pro naši dobu.“⁹⁵

⁹⁴ VLK, SMETANA, *Společné prohlášení...*,s.4-7

⁹⁵ VLK, SMETANA, *Společné prohlášení...*,s.5-6

3. HODNOCENÍ VÝVOJE DISKUSE O JANU HUSOVI A DALŠÍ VÝVOJ HUSOVSKÉ OTÁZKY

Ve třetí kapitole bych ráda zhodnotila vývoj diskuse a pohledů na osobnost Jana Husa tak, jak jsem jej popsala v první a zejména v druhé kapitole. Chtěla bych popsat určitý průřez toho, jak se vyvíjely jednotlivé názory a postoje na tuto otázku. Ráda bych se také zamyslela nad možným vývojem husovské otázky do budoucnosti.

3.1. Hodnocení přínosu Paula de Vooghta a Stefana Swiezawského

V minulých kapitolách jsem popsala vývoj vnímání osobnosti Jana Husa od poloviny 19. a počátku 20. století, kdy je Hus vnímán vlastenecky a nacionalisticky, přes vznik samostatného Československa, kdy je chápán jako protipól katolictví a Říma, až po II. Vatikánský koncil, kdy nový pohled na Husa přináší kardinál Beran.

Následující léta se nesou v duchu intenzivní snahy o nové uchopení odkazu Jana Husa. Jan Hus je vnímán jako historický a názorový předchůdce myšlenek II. Vatikánského koncilu. O tento pohled na Jana Husa se zasloužili především dva badatelé – belgický benediktin Paul de Vooght a polský historik Stefan Swiezawski. Paul de Vooght a následně po něm i Stefan Swiezawski se snaží prokázat, že Jan Hus nebyl heretikem, ale názorovým předchůdcem současné církve, tak jak je chápána od II. Vatikánského koncilu.

Paul de Vooght se snaží dokázat, že Hus byl dobrým katolickým knězem, který nezastával bludné myšlenky. Swiezawski srovnává některé Husovy názory, např. týkající se církve, s myšlenkami II. Vatikánského koncilu. Za spravedlivou a důležitou rovněž považuje snahu o revizi Husova procesu na koncilu v Kostnici.

Oba badatelé, de Vooght i Swiezawski, jsou autory podnětných myšlenek. Za jejich největší klad lze považovat to, že oba se začali husovské otázce intenzivně věnovat a že se jejich příspěvky staly důležitým odrazovým můstkem pro další vývoj diskusí i vědeckého bádání. Byli také jedni z těch, kteří se pokusili o prozkoumání Husovy osobnosti z nového úhlu pohledu. Oba dva přináší a podporují myšlenku pohledu na Jana Husa jako na ekumenicky významnou osobnost, na osobu, patřící do obou

církevních tradic. Přináší tak nový, modernější pohled, přibližující Husa současnosti, modernímu pojetí církve. Snaží se o odstranění rozporů a poukazují na sblížení a hledání společného.

V době po II. Vatikánském koncilu poskytují informace a názory, vůči kterým se další účastníci diskuse nějakým způsobem vymezují – ať už pozitivně nebo negativně.

Z kritických poznámek vůči jejich příspěvkům lze uvést na prvním místě, že lpí na tom, aby co nejlépe prokázali Husovu pravověrnost. Někdy možná až za každou cenu chtějí prokázat, že Hus nebyl heretikem. Kritické poznámky k jejich textům často připomínají určité přizpůsobení některých faktů svému úhlu pohledu a také to, že některá témata, nejsou ověřována do hloubky, ale nahlížena povrchně. Oto Mádr v č.11 Teologických textů poukazuje na to, že celé vnímání Husa od de Vooghta a Swiezawského je vedené dobrou snahou o Husovo očistění, ale že je poněkud zkreslené.

Paul de Vooght a Stefan Swiezawski ve své době přinášejí nové, důležité a velmi zajímavé podněty. Výsledky jejich zkoumání ale rozhodně nemůžeme považovat za konečné a úplné. Jsou však důležitou součástí celého vývoje a samy o sobě přinášejí důležitý úhel pohledu na husovskou otázku.

3.2. Hodnocení diskuse v časopise Teologické texty

Texty Paula de Vooghta a Stefana Swiezawského byly důležitým podnětem pro rozvoj diskuse o Husovi, která probíhala ve 2. polovině 80. let v samizdatových Teologických textech. Celý její průběh odhalil skutečnost, že osobnost Jana Husa je pro mnoho lidí osobou stále zajímavou a přínosnou. Průběh také ukázal, že osobnost Jana Husa vzbuzuje velmi široké spektrum různých stanovisek a názorů. Diskuse probíhala především v reakcích na článek Stefana Swiezawského z č.11 a článek Paula de Vooghta z č.12. Zazněly zde však i samostatné příspěvky, s těmito texty nesouvisející.

V rámci příspěvků do diskuse bylo striktně odmítnuto oficiálně předkládané marxistické pojetí Husa - např. v článku Radomíra Malého v č.14. Dále bylo odmítnuto zneužívání postavy Jana Husa jako odpůrce katolické církve, chápání Husa ve svárlivém a nacionalistickém pojetí. Odmítnuto bylo rovněž demagogické zkreslování a přizpůsobování jeho myšlenek aktuálním potřebám současnosti - např. v reakci v článku 5, č. 12 Teologických textů.

V rámci diskuse se také velmi výrazně projevilo to, že osobnost Jana Husa je pro mnoho lidí stále důležitá, že k němu mají co říci. Také se ale objevila značná pluralita názorů v chápání Husa, od silně negativních až po velmi pozitivní reakce na Husův odkaz. Jedním z velkých přínosů této diskuse je právě možnost svobodně vyjádřit svůj postoj, což v tehdejší době oficiálně nebylo možné.

Začíná být také patrný nový postoj katolíků, kteří si uvědomují, že je třeba znovu nějakým způsobem najít a vymezit svůj vztah k Janu Husovi. Objevuje se nové chápání Jana Husa jako katolického kněze, snažícího se o čistotu katolické církve. V některých z textů jejich katoličtí autoři začínají sami poukazovat na nutnost vyrovnání se s Husovým odkazem jako jeden z důležitých cílů budoucnosti. Např. Tomáš Halík píše o nutnosti zařazení Husa do celku katolické tradice.

V průběhu 80. let se začíná formovat nový, ekumenický pohled na osobnost Jana Husa. Jan Hus začíná být vnímán jako postava, patřící do obou křesťanských tradic – katolické i nekatolické.

Se snahou o nový pohled na Jana Husa souvisí důležitý požadavek, objevující se většinou příspěvků v rámci diskuse. A to je požadavek dalšího hlubšího vědeckého zkoumání aspektů Husova života a díla a s ním související odborné přezkoumání Husova procesu. Většina autorů si uvědomuje jistou nedostatečnost odborných příspěvků, týkajících se různých částí husovského tématu a vidí tak důležitý úkol pro další roky právě v novém zkoumání. Z toho se odvíjí i návrh na vytvoření ekumenické komise, která by měla možnost tato témata hlouběji a relevantněji prozkoumat.

Na Jana Husa je také poukazováno jako na nositele všeobecných morálních hodnot, platících pro všechny lidi. Už kardinál Beran připomíná Husův důraz na svobodu svědomí, důraz na bezúhonný život.

Na dřívější vědecké poznatky a na samizdatovou diskusi v 80. letech bylo v mnoha důležitých aspektech navázáno v letech 90. Většina podnětů pro budoucí práci husovské komise i témata mnohých referátů z obou konferencí se objevují už dříve. V celém vývoji tak je dobře sledovatelná určitá logická propojenost a návaznost.

Např. myšlenka z článku Iniciativa polského episkopátu z Teologických textů č.16, aby se nad tématem Husa sešli společně všichni badatelé v Římě byla realizována o několik let později, v roce 1999 na Lateránském sympoziu.

Žádosti po lepším přezkoumání Husovy teologie, jeho života a dalších souvisejících témat mohly být uskutečněny díky šestileté činnosti husovské komise. Husovskou

komisi můžeme také považovat za nepřímé pokračování pravidelných setkání katolických odborníků, která probíhala v 80. letech v bytě Dr. Karla Kučery. Vždyť zde bylo debatováno v podstatě nad stejnými tématy, která byla diskutována později v rámci komise a obou konferencí.

V neposlední řadě je dále rozvíjena i myšlenka ekumenického náhledu na postavu Jana Husa a myšlenka dalšího sblížení církví skrze jeho odkaz. To opakovaně dokládají slova papeže Jana Pavla II. nebo společné prohlášení Miloslava Vlka a Pavla Smetany.

3.3. Shrnutí vývoje 90. let

Nový impulz k dalšímu rozvoji zkoumání odkazu Jana Husa přinesly politické a společenské změny v roce 1989. Podnět pro další zájem o husovskou otázku dal papež Jan Pavel II. při své první a třetí návštěvě v letech 1990 a 1997. Díky tomu vznikla v roce 1993 husovská komise a v roce 1993 se konala konference v Bayreuthu.

Význam konference v Bayreuthu můžeme vidět hlavně v tom, že byla první mezinárodní odbornou vědeckou diskusí, uspořádanou výhradně o osobnosti Jana Husa. Na tomto sympoziu bylo možno poprvé veřejně a svobodně diskutovat o jednotlivých tématech, týkajících se Jana Husa. Šlo např. o základní prvky Husova učení, jako je jeho nauka o církvi nebo eucharistii. Dále o zpracování historického údobí Husova života, nový pohled na proces v Kostnici nebo vliv Husových myšlenek na další dějinná období. Na této konferenci mohli někteří badatelé často vůbec poprvé veřejně prezentovat výsledky svojí činnosti a případné náměty pro budoucí zkoumání.

Husovská komise, působící v letech 1993 – 1999, tak měla dostatek námětů k hlubšímu rozpracování. Její význam byl především v tom, že ukázala schopnost ve velmi konfesijně rozdílném složení dobře vědecky spolupracovat a také se dohodnout a přinést nové výsledky. V průběhu šesti let tak bylo prodiskutováno mnoho z výše uvedených témat a výsledky studia byly prezentovány na Lateránském sympoziu.

3.4. Ohlasy a hodnocení lateránského sympozia

Sympozium, které se konalo 15. – 18.12 1999 na Lateránské univerzitě v Římě, završilo několikaletý vývoj diskusí o odkazu osobnosti Mistra Jana Husa. Lateránské sympozium se stalo důležitým vyvrcholením těchto událostí hned z několika důvodů. V první řadě proto, že se uskutečnilo na Lateránské univerzitě v Římě, pod záštitou samotného papeže Jana Pavla II. Ten tímto gestem opět prokázal, nakolik je mu téma zkoumání osobnosti Jana Husa osobně blízké.

Sympozium mělo mezinárodní úroveň, výsledky svojí práce na něm prezentovali členové husovské komise i další badatelé ze zahraničí. Důležitost této konference byla rovněž podpořena návštěvou českého prezidenta Václava Havla a audiencí všech účastníků u papeže Jana Pavla II.

Ve svém základním zaměření se přihlásilo ke snaze odpovědět na otázku, kterou vnesl papež Jan Pavel II. při své první návštěvě Prahy v dubnu roku 1990. Tedy zamýšlelo se nad otázkou, zda postava Husova může křesťany různých vyznání spíše spojovat než rozdělovat. Přihlásilo se i k další nutnosti, nastíněné v průběhu minulých let. A to k potřebě přehodnocení Husovy osobnosti ze strany katolíků jako gesta očistění katolické církve od hříchů minulosti v době začínajícího nového tisíciletí.

Lateránské sympozium zpětně hodnotili jeho účastníci, bylo mu věnováno i poměrně hodně pozornosti ze strany tisku a veřejnosti. Přímí účastníci sympozia jej hodnotili většinou velice kladně. Většina z nich vyzdvihovala jeho význam především jako ekumenického setkání, konajícího se v Římě. Velice ceněna byla také možnost hovořit o Janu Husovi otevřeně, bez předsudků a pohlížet na něj z různých úhlů pohledu. Účastníci rovněž velmi kladně přijímali odbornou úroveň celé konference, která přinesla nové podněty pro vzájemné sblížení pohledů na toto téma.

Jako jisté negativum celého setkání byl často zmiňován malý prostor pro rozvinutí diskuse nad přednesenými příspěvky.

Významným požadavkem mnoha členů sympozia byla žádost o pokus o vypracování ekumenického pohledu na život a myšlenky Jana Husa. Tato příručka by se mohla stát základním opěrným bodem pro nové vzájemné pochopení v osobnosti Jana Husa a mohla by též rozvinout a zužitkovat výsledky sympozia pro věřící jednotlivých církví.

Reakce a hodnocení více než 50 z celkových asi 100 účastníků shromáždili Miloslav Polívka a Jaroslav Pánek ve své publikaci *Jan Hus ve Vatikánu*. Jako příklad hodnocení symposia ze strany jeho účastníků uvádím tři z nich.

Daniel Herman, mluvčí České biskupské konference vidí jako důležitý výsledek Lateránského symposia obrovský posun v chápání osobnosti Jana Husa v katolické církvi. Od kacíře z období středověku až po jeho pochopení reformátora v současné době⁹⁶

František J. Holeček, jeden z hlavních organizátorů konference, jako přínos symposia oceňuje zkušenost dialogu ducha a otevřenosti k pravdě. Za zásadní rozhodnutí považuje přikročit ke zpracování příručky českých církevních dějin. Za nedostatek, ostatně jako většina účastníků, považuje nedostatečný čas a prostor pro diskusi mezi účastníky.⁹⁷

Zdeněk Kučera, děkan Husitské teologické fakulty, na sympoziu ocenil zejména to, že husovskou otázku se podařilo opět učinit záležitostí veřejnou, společenskou a politickou. Tradiční problematické otázky se tak dostaly do nového kontextu v nové společnosti.⁹⁸

Jak jsem psala již výše, Lateránskému sympoziu se dostalo poměrně hojně pozornosti nejen ze strany odborníků, ale i ze strany tisku a veřejnosti. K výsledkům symposia se vyjadřovali čeští novináři deníků jako MF Dnes, Lidové noviny nebo Katolického týdeníku. Prostor byl věnován také reakcím občanů. Důvody, proč byl o symposium projeven zájem byla účast českého prezidenta a především papežův projev a jeho slova lítosti nad smrtí Jana Husa. Ohlasy na výsledky symposia byly velmi různorodé. Od velmi kladného přijetí, až po reakce záporné a kritické.

Pozitivní reakce byly zmiňovány zejména v souvislosti s papežovými slovy, ve kterých vyjádřil lítost nad úmrtím Jana Husa. Byla oceněna snaha papeže a katolické církve znovu najít a vymezit svůj vztah k Husovi a skrze něj i bližší vztah k nekatolickým věřícím i širší veřejnosti.

Evangelický farář Miloš Rejchrt v Telefonických glosách z Lidových novin ze dne 20. prosince 1999 řekl: „Husova hranice sice dnes pálí jen malou část české společnosti, přesto je papežovo vyjádření lítosti

⁹⁶ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.45

⁹⁷ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.52

⁹⁸ PÁNEK, POLÍVKA, *Jan Hus ve Vatikánu*, s.63

nad Husovou smrtí významnou událostí. Z různých důvodů jsou Češi vůči katolické církvi podezřívaví a toto gesto by mohlo česko – katolickým vztahům prospět. Řekne – li hlava katolické církve, že pravda vyžaduje i ochotu vzdát se zaběhaných představ a stereotypů a výslovně tento nárok pravdy vztáhne i na svou církev, potom katolická církev vstupuje do roku 2000 v jiné podobě, než v jaké se předváděla celé tisíciletí.⁹⁹

Na druhé straně se na Lateránské sympozium a slova papeže snesla i vlna kritiky. Významným argumentem kritiků bylo konstatování, že slova lítosti přišla pozdě, v době kdy již nemají význam. Že akt omluvy a prosby o odpuštění je důležitý možná pro katolickou církev, pro zbytek společnosti významný není.¹⁰⁰

Papežův proslov a potažmo i společné prohlášení Miloslava Vlka a Pavla Smetany bylo často nazváno jen jakýmsi polovičatým sdělením, které vlastně není ani úplnou omluvou, tím méně snahou o nový pohled Jana Husa. Že tedy byla vyslovena nějaká slova omluvy, která ale v podstatě nic nezměnila a nic nového nepřinesla.

Poměrně často také zazněla reakce, proč vůbec ještě hovořit o Janu Husovi. Že toto téma, je pro moderní českou společnost již zbytečné a nedůležité a jistě existují podstatnější problémy, kterým by se měla věnovat patřičná pozornost.

Podle mého názoru, Lateránské sympozium svým průběhem i výsledky splnilo svůj cíl hodnotného ekumenického setkání. Tím, že nad Husem dokázali po několik dní debatovat odborníci různých názorů a vyznání naplnilo základní cíl odkazu osobnosti Mistra Jana Husa a hlavní cíl sympozia – lidi různých konfesí sblížovat a nikoliv oddalovat.

Dále potvrdilo na významnou skutečnost snahy katolíků a papeže o vymezení nového vztahu k Husovi. Papežova slova lítosti prokázala, že jemu samotnému není náhled katolické církve na Husovu osobu lhostejný a že se sám snaží o přijetí Husa do české katolické tradice.

Je otázkou, jestli papež mohl udělat více, než jen „vyjádřit hlubokou lítost nad Husovou smrtí.“ Zda se nemohl pokusit o více, než jen omluvu za Husovu smrt. Je také otázkou, zda společné prohlášení z Miloslava Vlka a Pavla Smetany mohlo být, spíše než jen popisem událostí sympozia a slov papeže, pokusem o nastínění praktických možností sblížení katolíků a nekatolíků.

⁹⁹ KOTYK, *Spor o revizi...*,s.111

¹⁰⁰ KOTYK, *Spor o revizi...*,s.110

Přes všechny kritické hlasy si myslím, že přehodnocování procesu na koncilu v Kostnici nebo rehabilitace Jana Husa by v současné době byla snahou velmi obtížnou a těžce realizovatelnou.

Tuto otázku podle mne dobře zhodnotila profesorka Jana Nechutová ve své odpovědi v článku *Nikdy žádná omluva nepřijde pozdě*, kde řekla:

„Rehabilitaci, ani revizi procesu jsem v žádném případě neočekávala...Bylo by absurdní chtít po katolické církvi po 2. vatikánském koncilu, aby udělala něco věrohodného s výsledky procesu, který se udál na začátku 15. století...její nynější posun je takový, že by to rozhodnutí bylo ahistorické.“¹⁰¹

3.4.1. Jan Hus a téma odpuštění a smíření v církvi

Ze strany oficiálních představitelů katolické církve tak bylo učiněno mnoho proto, aby osobnost Jana Husa byla nahlížena novým způsobem a aby byla katolíky přijata.

S vývojem nového náhledu na osobnost Mistra Jana Husa v průběhu 90. let úzce souvisí snaha papeže Jana Pavla II. o odpuštění hříchů, které katolická církev učinila v minulém tisíciletí. Papež toto období zasvětil myšlence očištění církve od jejich prohřešků, kterých se dopustila za dobu její existence, aby tak mohla smířena vstoupit do nového tisíciletí. Nadcházející nové tisíciletí tak využil jako příležitosti k náhledu na všechny chyby katolické církve minulosti a k veřejným prosbám za jejich odpuštění.

Tyto snahy podnikl i v souvislosti s Janem Husem. V průběhu 90. let se několikrát vyjadřoval o potřebě nového chápání odkazu Jana Husa. Jeho snaha vyvrcholila právě na Lateránském sympoziu, kde, jak jsem již zmínila, papež vyjádřil lítost katolické církve nad úmrtím Jana Husa a zároveň vyjádřil naději, že dojde k postupnému překonání zažitých předsudků a rozdělení.

Papež vyjadřoval lítost nejen nad osudem Jana Husa, ale zároveň se v průběhu 90. let a v roce 2000 omluvil a vyjádřil lítost i nad dalšími činy církve minulého tisíciletí. Omluvil se např. za omyly v době inkvizice, křížácká tažení, za boje katolíků proti sobě nebo za exkomunikace. Jako hlava katolické církve tak prosil za odpuštění nejen za sebe, ale za všechny její členy.

Papež tím že uznal omylnost církve, udělal první významné gesto a otevřel tak možnosti k dalšímu jednání. Právě tato snaha o očištění katolické církve může být chápána jako významný krok další komunikace mezi křesťany. A to i v souvislosti

¹⁰¹ NECHUTOVÁ, *Nikdy žádná omluva..*

s osobou Jana Husa. Sporné vnímání Husovy osobnosti z let minulých tak může být tématem vzájemného usmíření.

V prosbách papeže za odpuštění a smíření vidím důležitou snahu o to, aby skrze minulost nedocházelo k rozporům v současnosti. Toto papežovo gesto také poukazuje na velkou snahu katolické církve učinit Jana Husa součástí svojí tradice a tím odstranit napětí mezi katolíky a nekatolíky. Právě snaha o odpuštění minulých chyb je důležitým gestem a impulzem pro budování lepších vzájemných vztahů v budoucnosti.

3.5. Další vývoj odkazu osobnosti Jana Husa

Lateránské sympozium bylo vyvrcholením a uzavřením jedné fáze vývoje odkazu Mistra Jana Husa. Tento vývoj však není ani dnes ukončen. Účastníci Lateránského sympozia i jeho představitelé v závěrečném prohlášení si stanovili další úkoly, na kterých se zavázali dále pracovat. Dohodli se na získávání nových vědeckých poznatků v jednotlivých tématech, týkajících se Jana Husa. Velmi důležitou je také dohoda o vypracování ekumenických církevních dějin a v rámci nich ekumenického životopisu Jana Husa.

Je ale faktem, že po Lateránském sympoziu se další vývoj poněkud pozastavil a k naplnění dalších cílů, především vypracování učebnice ekumenických církevních dějin, už nedošlo. Byla rovněž ukončena činnost husovské komise a tím se zastavil i další vývoj zkoumání jednotlivých témat v rámci Husova odkazu. To, jestli opravdu dojde k vypracování příručky ekumenických církevních dějin a životopisu Jana Husa je otázkou. Možností dalšího posunu je rok 2015, kdy bude šestisté výročí Husova úmrtí. K tomuto datu by tak mohlo směřovat další snažení.

Další otázkou, související s výsledky Lateránského sympozia také je, zda se podařilo dostatečně prezentovat výsledky sympozia, tak aby byly přínosné i pro veřejnost. Zda se výsledky, kterých nepochybně bylo dosaženo, podařilo aplikovat v praxi života křesťanských církví. To se příliš dobře nezdařilo. Celé husovské téma tak zůstalo jaksi v půli cesty, bez viditelnějších výsledků právě v životě církví.

Jednou z velmi častých kritických ohlasů na Lateránské sympozium a tedy i otázkou pro další vývoj je, že Husova osobnost dnes již není pro nikoho důležitá, že je na ni poukazováno pozdě, když už to nemá patřičný význam.

Je tedy Husova postava v současné době ještě něčím významná, důležitá? Je pro lidi stále ještě kontroverzní? Co může dnešním křesťanům přinést?

Bylo jistě dosaženo významného pokroku v tom, že Husova osobnost dnes již není chápána jako příliš kontroverzní. Alespoň ve srovnání s dobou 19. a počátku 20. století.

Vzpomeňme na tuto dobu, kdy byl Hus vnímán jako jednoznačný protikatolický symbol a později jako revolucionář. To se již v průběhu vývoje podařilo odstranit a Hus je dnes většinou lidí vnímán spíše z ekumenického pohledu, jako historická osobnost, patřící do tradice obou církví.

Na otázku, jestli je Husova osobnost ještě dnes pro lidi důležitá není jednoduché odpovědět. Je samozřejmě mnoho lidí, pro které jde o téma nepodstatné. Na druhou stranu pro spoustu, zejména věřících, může být Jan Hus důležitým vzorem a symbolem. Třeba svojí morální odvahou nebo svojí snahou o život dobrého křesťana.

U mnoha lidí, i věřících, stále ještě často přetrvává dogmatický náhled v některých otázkách ohledně Husa a také často nemají o tomto tématu dostatek informací. V našem povědomí stále přetrvává Jan Hus, tak jak byl chápán v minulosti. Je škoda že cíl Lateránského symposia, vytvoření učebnice ekumenických církevních dějin a vytvoření ekumenického životopisu Jana Husa se prozatím nepodařilo naplnit. Právě tato učebnice by mohla napomoci k šíření nových, ideologicky nezkreslujících informací, a tím i k postupné proměně náhledu na Husovu osobnost i mezi lidmi.

3.5.1. Oslava svátku Husova dne jako připomenutí pro všechny křesťany

Konkrétní aktivitou, která by mohla napomoci ve využití odkazu osobnosti Jana Husa v rámci života křesťanských církví je slavení svátku Husova dne jako připomenutí významu jeho osoby pro všechny lidi.

Oslava svátku Husova dne probíhá různým způsobem už po několik staletí. Historie jeho slavení sahá až do 15. století, kdy byl spontánně tento den vyhrazen jako vzpomínka na tuto velkou osobnost. Historie slavení tohoto svátku se v průběhu staletí vyvíjela. V současné době je svátek slaven různým způsobem, nejčastěji pochopitelně v kruzích evangelických.

V roce 1995 se historicky poprvé kardinál Miloslav Vlk účastnil oficiálních oslav v Betlémské kapli. Od tohoto roku se tak zástupci katolické církve pravidelně účastní oslav svátku Husova dne. Tato účast má sice svůj ekumenický rozměr, je však spíše aktem formálním.

V rámci všech církví by tak bylo možné zaměřit pozornost na oslavu svátku Husova dne, která by se z formální roviny přesunula do roviny společné vzpomínky na tuto významnou osobnost. Tato společná vzpomínka by se mohla stát důvodem setkání a připomenutí hodnot, které Jan Hus přináší všem křesťanům. Oslava by se tak spíše než jen formálním setkáním církevních představitelů mohla stát více společným připomenutím toho, co všichni křesťané na Janu Husovi oceňují.

A to je to, co může odkaz Jana Husa dnešním věřícím přinést. Husův důraz a snaha o život v pravdě, ve víře v Boha, jeho důraz na svobodu svědomí každého člověka – to jsou univerzální hodnoty, které jsou důležité i v dnešní době, pro dnešní křesťany. Jan Hus jako jejich symbol a nositel, patřící do tradice katolické i nekatolické, a v tomto smyslu může být významnou osobností pro další sblížení všech křesťanů.

5. ZÁVĚR

Ve své práci jsem si stanovila za cíl popsat a zhodnotit vývoj diskuse a názorů na Husovu osobnost v průběhu 2. poloviny 19., 1. a zejména 2. poloviny 20. století. Na vývoji této diskuse jsem se snažila poukázat na to, jakým způsobem se v české společnosti a v českých církvích vyvíjely náhledy na osobnost Mistra Jana Husa.

Dále jsem si položila otázku zda je Jan Hus i v současnosti kontroverzní osobou, zda může mít ještě dnes nějaký význam pro katolíky i nekatolíky. Zda je možné dosáhnout toho, aby se Mistr Jan Hus po letech, kdy byl jednou z příčin znesváření křesťanů různých církví, stal spíše jakýmsi mezníkem nebo výchozím bodem pro jejich vzájemnou komunikaci a pokus o sblížení. A také jsem se snažila nastínit možnost využití odkazu Mistra Jana Husa v životě současných křesťanských církví.

Jan Hus je bezesporu výraznou osobností naší historie. V době svého života byl výrazným hybatelem dějinných událostí, jeho smrt se stala spouštěcím mechanismem nastupujícího husitského hnutí. Jako symbol určitého boje za nápravu působil a působí napříč našimi národními dějinami. Jeho snaha o hlásání pravdy a jeho morální odvaha z něj učinila postavu, ke které se český národ obracel v obdobích dějinných zvrátů nebo útisku. Jana Husa tedy můžeme považovat za jednu z klíčových osob naší národní tradice.

Mistr Jan Hus byl v průběhu naší historie často vnímán jako kontroverzní osobnost. A to velmi často z toho důvodu, že česká společnost do jeho odkazu promítala svoje aktuální potřeby nebo problémy a vnímala jej často jako někoho, kým nebyl a být nechtěl. Na základě vývoje 2. poloviny 20. století Jan Hus přestal být chápán jako osoba kontroverzní, jako symbol rozdělující katolíky a nekatolíky. Naopak začal být přijímán v ekumenickém duchu jako člověk, náležící oběma těmto tradicím.

Zejména katolická církev stála před nutností znovu vymezit svůj vztah k Janu Husovi a pokusit se jej přijmout jako součást katolické tradice. Jan Hus byl v pravém slova smyslu katolickým knězem a teologem, který se po celý svůj život pokoušel o vylepšení poměrů v katolické církvi. Katolickou církev upřímně miloval, snažil se o její nápravu a zachoval jí svou věrnost.

Naproti tomu ale nelze pominout ani to, že Jan Hus je v mnohých postojích, např. týkajících se právě církve, předchůdcem pozdějších reformních církví, které se

k jeho odkazu hlásí. Jan Hus tak stojí mezi oběma tradicemi – katolickou i nekatolickou. A proto je jeho osobnost významným bodem pro současnou snahu o sbližování církví.

Pro současné křesťany je Jan Hus osobností stále významnou. A to proto, že jim jeho památka přináší námět pro vzájemnou diskusi a tím i pro přiblížování a odstraňování nedůvěry a rozporů. V neposlední řadě je také nositelem morálních hodnot, platných pro všechny křesťany i celou společnost. Hodnot, jako jsou hluboká víra v Boha, důraz na život v pravdě a na svobodu svědomí každého jednotlivce.

Je budoucím úkolem křesťanských církví pokusit se o ještě lepší využití odkazu osobnosti Mistra Jana Husa, jako výrazné morální a historické autority a také jako mezníku ke vzájemné komunikaci a budování budoucího mostu tolerance mezi všemi křesťany.

Seznam literatury:

Monografie:

DRDA, Miloš, HOLEČEK, František J., VYBÍRAL, Zdeněk (edd.). *Jan Hus na přelomu tisíciletí: mezinárodní rozprava o českém reformátoru 15. století a o jeho recepci na prahu třetího milénia: Papežská lateránská universita Řím, 15.-18. prosince 1999.* 1.vyd. Husitské muzeum v Táboře: nakl. Albis International v Ústí nad Labem. r.2001. 707s. ISBN 80-86067-60-2

HALÍK, Tomáš. *Víra a kultura: Pokoncilní vývoj českého katolicismu v reflexi časopisu Studie.* 1. vyd. Praha: Zvon. r.1995. 207s. ISBN 80-7113-117-2

HUS, Jan. *O církvi.* Přel. František M. Dobiáš a Amedeo Molnár. Vyd.Praha: nakladatelství Československé akademie věd. r.1965. 311s.

JANDOUREK, Jan. *Tomáš Halík: ptal jsem se cest.* 1.vyd.Praha: Portál. r.1997. 288s. ISBN 80-7178-143-6

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 1.* 1.vyd.Praha: ZVON. r.1991. 332s. ISBN 80-7113-004-4

KEJŘ, Jiří. *Husův proces.* 1. vyd. Praha: Vyšehrad. r. 2000. 235s. ISBN 80-7021-387-6

KOTYK, Jiří. *Spor o revizi Husova procesu.* 1. vyd. Praha: Vyšehrad. r. 2001. 160s. ISBN 80-7021-488-0

LAMBERT, Malcolm. *Středověká hereze.* Přel. Tomáš Vitek. 2.vyd. Praha: nakladatelství Argo. r.2000. 598s. ISBN 80-7203-291-7

LÁŠEK, Jan Blahoslav. *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi: Sborník mezinárodního sympozia, konaného 22.-26. září 1993 v Bayreuthu, SRN.* 1.vyd. Praha:

Česká křesťanská akademie: Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy. r.1995. 333s. ISBN 80-85795-17-5

POLÍVKA, Miloslav, PÁNEK, Jaroslav. *Jan Hus ve Vatikánu: mezinárodní rozprava o českém reformátoru 15. století a o jeho recepci na prahu třetího tisíciletí.* 1.vyd.Praha: Historický ústav Akademie věd. r.2000. 163s. ISBN 80-7286-007-0

SOUSEDÍK, Stanislav. *Učení o eucharistii v díle M. Jana Husa.* 1.vyd.Praha: Vyšehrad. r.1998. 80s. ISBN 80-7021-245-4

Články z časopisů a sborníků:

CASSIDY, Edward. Jan Hus z pohledu různých dob, národů a konfesí. in: Lášek, J.B., *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi: Sborník mezinárodního symposia, konaného 22.-26. září 1993 v Bayreuthu, SRN.* 1.vyd. Praha: Česká křesťanská akademie: Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy. r.1995. s.21 - 24

HEROLD, Vilém. Hus a Wyclif. Srovnání dvou traktátů De ecclesia. in: Drda M., Holeček F., Vybíral Z. (edd.), *Jan Hus na přelomu tisíciletí: mezinárodní rozprava o českém reformátoru 15. století a o jeho recepci na prahu třetího milénia: Papežská lateránská universita Řím, 15.-18.prosince 1999.* 1.vyd.Husitské muzeum v Táboře: nakl. Albis International v Ústí nad Labem. r.2001.

MOSKAL, Krzysztof. Husův traktát De ecclesia. in: Drda M., Holeček F., Vybíral Z. (edd.), *Jan Hus na přelomu tisíciletí: mezinárodní rozprava o českém reformátoru 15. století a o jeho recepci na prahu třetího milénia: Papežská lateránská universita Řím, 15.-18. prosince 1999.* 1.vyd.Husitské muzeum v Táboře: nakl. Albis International v Ústí nad Labem. r.2001. s.113 – 129

NECHUTOVÁ, Jana. Reflexe neteologa nad takzvanou husovskou komisí. *Teologická reflexe II.* r.1995. bez.č. s.69-78

POLC, Jaroslav V. Rehabilitovat Jana Husa? *Studie*, vydává Křesťanská akademie v Římě. I/1988. č.115. s.41 – 54

VOOGHT, Paul de. Mistr Jan Hus v době ekumenismu. Přel. A. Vidmanová. *Via*. III/1970. č.1. s.10 – 13

ZLÁMAL, Bohumil. K Husově věrouce. *Via*. III/1970. č.2. s.31

Elektronické zdroje:

HALÍK, Tomáš. 7. hlas. in: *Teologické texty*. [online] č.13. s. 20-23 (cit.1.května2007).URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221034&tema=Cislo-13-teologie-osvobozeni>

HAVEL, Václav. Projev na Mezinárodním sympoziu o Janu Husovi. in: oficiální stránky Václava Havla. [online] r.1999 (cit.1.května2007). URL:http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=89_projevy.html&typ=HTML

K Husově otázce. in: *Teologické texty*. [online] č.15. s.31-32. (cit.1.května2007). URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221057&tema=Cislo-15-moralka-rad-lidske-svobody>

KOPECKÁ, Olga. Husovská komise. in: *Teologické texty*. [online] č.3/1995 s.93-94.(cit.1.května2007).URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20041103232502&tema=Stary-zakon-a-jeho-lid>

Korespondence s Římem. in: *Teologické texty*. [online] č.11. s.31-32 (cit.1.května2007).URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221004&tema=Cislo-11-dvacet-let-od-Druheho-vatikana>

LOZNA, I. Diskuse o Husovi – Iniciativa polského episkopátu. in: *Teologické texty*. [online] č.16.s.30.(cit.1.května2007).URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanek&kod=20060131224515&strana=30&nadpis=DISKUSE-O-HUSOVI-Iniciativa-polskeho-episkopatu-strana-30>

MÁDR, Oto. Hus a čeští katolíci v průběhu 20. století. in: *Teologické texty*. [online] č.3/1997.s.84-86(cit.1.května2007).
URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20041103232315&tema=Jan-Hus-a-ekumena>

MÁDR, Oto. Náš mistr Jan Hus? in: *Teologické texty*. [online] č.11.s.26-28(cit.1.května2007).URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221004&tema=Cislo-11-dvacet-let-od-Druheho-vatikana>

MALÝ, Radomír. Diskuse o Husovi. in: *Teologické texty*. [online] č.14. s.19 (cit.1.května2007).URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanek&kod=20060131231021&strana=19&nadpis=Diskuse-o-Husovi-strana-19>

MALÝ, Radomír. O smyslu českých dějin tentokrát ekumenicky. in: *Teologické texty*. [online].č.9/1984.s.32-35(cit.1.května2007).
URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131215852&tema=Cislo-9>

NECHUTOVÁ, Jana. Nikdy žádná omluva nepřijde pozdě. in: *Perspektivy*. [online] č.6/2000. (cit. 1.listopadu 2006). URL:<http://www.katolik.cz/texty/hus/hus.asp>

Osobnost Husa předmětem dialogu. in: *Katolický týdeník*. [online]. č.1/2006. (cit.1.listopadu 2006). URL:<http://www.katolik.cz/texty/hus/HusReakce.asp#katol1>

Pět současných názorů. in: *Teologické texty*. [online] č.12. s.17-21 (cit.1.května2007).URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221025&tema=Cislo-12-historicky-nastup-laiku>

POSPÍŠIL, Ctirad V. Konsubstanciační a remanenční teorie jako teologický problém. in: *Teologické texty*. [online] č.3/2005. (cit. 15. května 2007).
URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanek&kod=20060805204118&nadpis=Konsubstanciacni-a-remanencni-teorie-jako-teologicky-problem>

Projev papeže Jana Pavla II. k účastníkům Římského Mezinárodního symposia o Mistru Janu Husovi (papežská Lateránská univerzita 15. – 18. 12. 1999) při audienci ve Vatikánské „Sala del Concistoro“ v pátek 17.12.1999. in: *Dokumenty vydané ČBK* [online]r.2000.s.1-3.(cit.1.května2007)
URL:<http://www.cirkev.cz/res/data/004/000525.pdf>

SWIEZAWSKI, Stefan. Jan Hus – heretik, nebo předchůdce 2. vatikánského koncilu? in: *Teologické texty*. [online] č.11.s.20-25(cit.1.května2007).
URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221004&tema=Cislo-11-dvacet-let-od-Druheho-vatikana>

ŠKARVADA, Jaroslav. Dvě hypotézy českého katolicismu. In: *Teologické texty*. [online]č.15.s.30-31.(cit.1.května2007).
URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221057&tema=Cislo-15-moralka-rad-lidske-svobody>

ŠPIDLÍK, Tomáš. Palčivá otázka českého ekumenismu. in: *Teologické texty* [online]č.9/1984.s.35-36(cit.10.května2007).
URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131215852&tema=Cislo-9>

VLK, Miloslav, SMETANA, Pavel. Společné prohlášení k římskému sympoziu o Mistru Janu Husovi. in: *Dokumenty vydané ČBK*. [online] r.2000. s.4-7. (cit.1.května 2007). URL:<http://www.cirkev.cz/res/data/004/000525.pdf>

6.hlas. in: *Teologické texty*. [online] č.13. s.19-20 (cit.1.května2007).
URL:<http://www.teologicketexty.cz/index.php?s=clanky&kod=20060131221034&tema=Cislo-13-teologie-osvobozeni>

Pomocná literatura:

BERÁNEK, Josef. *Václav Malý: K hledání pravdy patří pokora.* 1.vyd.Praha: Portál. r.2002. 200s. ISBN 80-7178-702-7

HUS, Jan. *O církvi.* 1. vyd.Praha: nakl. Československé akademie věd. r.1965. 311s.

VAŇÁČ, Martin. *Ekumenické aktivity po roce 1989.* s.135-140